Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувла 1923 шера денз • ЦІНАРА, 30 июль, 1974 шу. • № 91 (5382). • Мах 2 кеп.

РАЦИОНАЛИЗАТОРИЙ НОВКЪОСТАЛЦА

Грозненски В. И. Ленина цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача завода рационализатораша хьинаре дакъа лоац общественни производства эффективность лакхъяра.

Иштта, тІеххьарча 1,5 шера производствана юкъейнхьай 1027 рационализаторски предложени. Царех 561,1 эзар сом пайда хиннаб.

Парафиновни цеха № 1 йолча участка рационализатораштa Б. А. Мельниковна, Д. К. Тарасовна, В. М. Поповна, дагадехар гач лоаладалехьа прессаш дІайхача хица йила. Цох 56 эзар сом пайда хилар.

Коксови цехе арахецача продукце мах дІадода металл кходарга хьежжа лохбала йиш йолаш ба.

«Капитальни ремонт еча ханнахьа коксови кубаш хьалъайяра метод» яха рацпредложени кийчйир А. А. Балаянцеи Г. П. Карапетьянцеи.

Из рацпредложени балха юкъеяхьаро 100 тонн болат кходайтаргда.

ДІадахача шерей укх шера хьалхарча ялх беттен заводе кхояьй тайп - тайпарча диаметрах йола 17888 метр турбаш, 76 задвижкаш, 18242 метр электрокабели пенсационни проводаши, 10340 сага-сахьат балха хан.

Завода дикагІболча рационализаторех ба установка начальник А. С. Кузьмин, механик Г. В. Шевченко, электромонтер Н. И. Лаценов, оператор И. М. Бурлаенко.

Л. ШАХОВА,
В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода рационализаце балха инжепер.

ЙиссазлагІа гулъяьча СССР Лакхехьарча Совета

хьалхара сесси

ПАРТЕИ ХАЛКЪЕИ ЙОХАРГЙОАЦА ЦХЬОАГІО

СОЮЗА СОВЕТОИ КЪАМИЙ СОВЕТОИ ЦХЬАНА ЯЬ ЗАСЕДАНИ

26-ча июле Москве ший болх дІахо бихьар йиссазлагІа хержача СССР Лакхехьарча Совета хьалхарча сессе.

Іуйрийна 10 сахьат даьлча Кремлерча Йоккхача дворече, СССР Лакхехьарча Совета заседаней зале хьайииллар Союза Советои Къамий Советои цхьана еш йола заседани.

Зале ба дукхха хьаьший, кхыча мехкашкара дипломаташ, советски а доазол дехьара а журналисташ.

ЧІоагІа, дІаьхдаь тІоараш деттаьш, ура а гІайтта тІанйцар заседане доакъашхоша новкъостий Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев.

Председателал деш ва Къамий Совета председатель В. П. Рубен.

Сессе дІадоладу ден повесткера аргІанара дош къоастаделга. СССР Лакхехьарча Совета Президиум хоржилга.

Дош лу чІоагІа, дІаьхдаь тІоараш а тохаш тІанйцача Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара депутата Л. И. Брежневна. Депутаташей хьаьшашей хьал а гІайтта дІаьхдаь, чІоагІа тІоараш тохарца тІаэц из.

Депутата Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

Новкъостий депутаташ!

ХІанз Лакхехьарча Совета хьалхашка латт Советски паччахьалкхен лакхехьара органаш хоржилга.

БархІазлагІа хержача СССР Лакхехьарча Советои цун Президиумои, Советски халкъа овлан тІара хьашташ чакхдоахаш йолча Советски Союза Коммунистически парте политикага хьежжа, толамца къестадаьд вахара лоархІаме дола вай мохк социально-экономически дегІабара а цун дунев халкъашта юкъерча гІулакхий хьакъехьара а дешаш. Кхы а доккхагІа дехараш отт хІанз хержача паччахьалкхен Іаьдала лакхехьарча органа хьалхашка.

ДІадахача хоржамашка халкъо дег тІара къоабалъяьи хьаллаьцан йола Советски Союза Коммунистически парте хоржамий платформа кхоачашъеча хІара депутата моттиг я ший низ дІабала, шийна могар гойта.

ХІанз вай къоастаде деза Лакхехьарча Совета Президиум харжара дош. Цунца дувзаденна аз шо хьажийта юкъеяхь. Лакхехьарча Совета партийни группаи палатай Старейшинай Советашеи хьаллаьца йола, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла юха а новкъост Подгорный Николай Викторовича харжара хьакъехьара Советски Союза Коммунистически Парте Центральни Комитета предложени. (ДІаьхдаь тІоараш тох).

* * *

Депутат Н. В. Подгорный берригаш раьза болаш юха а СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла хорж.

Дош лу дІаьхдаь тІоараш а тохаш тІанйцача депутата Н. В. Подгорнена.

Депутата Н. В. ПОДГОРНЕ къамаьл

Деза новкъостий депутаташ-Мукъаба сона, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела бехктокхамерча посте юха а со харжарца сох беннача тешама Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета депутаташта дег тІара доккха баркал ала. (ТІоараш тох).

КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева къамаьла тІа парте лакха мах баьб бархІазлагІа хержача СССР Лакхехьарча Совета, цун Президиума балха, белгалдаьккхад мехка паччахьалкхен лакхехьарча органашта хьалхашка гаргагІарча хана доккхий дехараш латтилга. Тешшаме ала йиш я керда хержача Лакхехьарча Совета берригача депутататаца из парте наказ санна тІа а эц, берригача шоай хІара дийнахьарча балхаца чурчен арахьарчен политике вай парте белгалдаьха сийлахь-доккха дехараш кхоачашдара гІо деш а хургба, аьнна. (ТІоараш тох).

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела лакхарча посте отташ бокъо я сона берригача сай балхаца, гІулакхаща сайх бенна тешам бакъбе, КПСС XXIV съезде белгалъяьккха Коммунистически парте генеральни лини лергІа вахаре чакхъяха гІерташ, халкъа долча берката, вай юкъарча гІулакха — коммунизма духьа кІаьд ца луш къахьегаш се хургхиларах КПСС ленински Центральни Комитетаи Лакхехьарча Советаи тешам бала. (ТІоараш тох).

Новкъостий депутаташ! СССР Конституце 48-ча статьяга хьежжа, СССР Лакхехьарча Совета Президиуме хорж 15 председатела заместитель — цхьацца хІара союзни республикера, секретари, 20 СССР Лакхехьарча Совета Президиума члени.

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Советеи палатай Старейшинай Советийи партийни группа тІадилларца предложени юкъейоалаю аз Президиума председатела заместителаш, секретараши членаши хоржилга оаш къоастадарах.

Депутат Рубен В. П. Къамий Совета председателалла харжарца дувзаденна, Латве партийни советски органаша предложени йоалаяьй цу республикагара СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель харжара дош хІанзарчоа къоаста ца деш дитара дехаш. Хетаргахь, цу дехарца раьза хила воагІа.

Цунца дувзаденна предложени юкъейоалаю Латвийски ССР-гара СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель харжарах дола дош СССР Лакхехьарча Совета аргІанарча сессе къоастадара.

Иштта я, новкъостий депутаташ, шо хьажеи оаш чІоагІъеи юкъейоалаю СССР Лакхехьарча Совета Президиума составах йола предложенеш. (ТІоараш тох).

* * *

Шинна а палатай депутаташа массава раьза волаш хорж СССР Лакхехьарча Совета Президиум.

(Кхин дІа 3-чу агІонгахь)

Республика кхашка

ХьажкІаш хьувкъаргья

Сунженски района Ленина цІерагІча колхоза Мукаев Бата бригада леладеча 438 гектара тІа дика хьажкІаш хургхилар гуш да.

ХьажкІай кхашта бІарахьежача дог гІоздоал бригадира, механизированни звеньяй звеньевой Альмурзиев Вахий, Джакаев Іумара, Элиханов Вахий. Царна доккха новкъостал даьд, поливальщикаша. ХьажкІаш кхееш Іалальмате дукха къахьийгад цар, хІаьта хІанз а тийша да поливальщикех.

ХьажкІаш хьувкъаяра даьр фуд? ХьажкІаш дІаювргйола лаьтта зяба аьхар, минеральни удобренеш тайсар, цхьайолча участкашка пунктирни, цхьайолча квадратно - гнездовойн хьисапе хьажкІаш дІайийра. БаьцовгІаш хьатІаялален цул тІехьагІеи макхаш даьхад, ерригача участкана массехказза культиваци яьккхар. Иштта дукха къахьийга хьалкхеяь хьажкІаш бІайхача маьлха зІанарех кІалхарйоахалургьяц хий дехкарца мара.

Пятилетка дийлагІча, къоастамбеча шера къаьстта боккха теркам тІабохийт Б. Мукаева бригаде хий диллара. Колхозе наггахь мара вІаштІехьдоалаш хІама дацар июль юкъе кхоачаш ерригача хьажкІашта хий диллар. ХІаьта укх шера июла шоллагІча декаде поливальщикий еррига звеньяш шозлагІа хий дилла йолаеннай.

ХьажкІаш хьувкъаяра тІехьа бІаьстан юхе къовсам боаржабир колхоза. Цу хана итташ поливальщикаш кхашка арабаьлар гурахьа йийнача культураштеи хьажкІаштеи чудолийташ хий дилла.

Б. Мукаева бригаде йиъ звено я хий дехкаш. Дика вІаштІехьбаьккхаб цар шоай болх. Мазаев Махьмада звенос 200 гектар Альмурциев Вахийи 75 гектар Джакаев Іумарен хьажкІашта хий диллад. Иштта овсаре къахьийгад вокх звеньяща я.

Б. Мукаева бригаде поливальщикашкара заявкаш йоагІа хІара дийнахьа. Цкъа хий диллача харшаш доха. Уж дІа а къайла керда дараш даха трактор езаш хул.

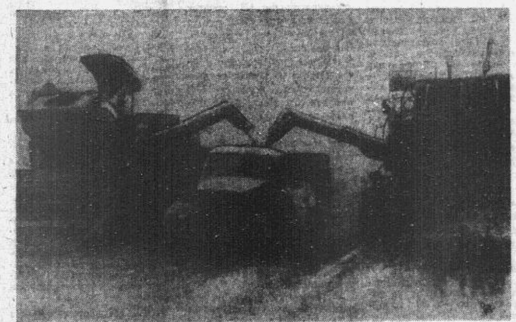
ХІанз механизаторий балхаш дукха да: ялат чуэцаш, ча вІашкаозаш, оахам деш ба. Бутаев Резвана трактор мара хьожае йиш яц бригадира. Цхьан дийнахьа цхьа звено, вокх дийнахьа вож яр йолча вода из ший тракторца.

Бутаев Резвана бехках харш цІаккха хий ца дуллаш дисадац звеньяшка.

Хий диллар хала болх ба. Къаьстта хала ба из ткъаь итт градусал дукхагІа йІовхал хилча, цул совгІа цу лаьтта шин метрал лакхагІа хьажкІаш хилча.

Поливальщикаша дерригa низаш оарцагІдаьхад хІанз ка хецаш йолча хьажкІашта сихагІа шозлагІа хий диллара. Хадданза хий кхашка ухаргдолаш вІаштІехьбаьккхаб цар шоай болх.

А. ЗИМАРИН

ГРУППОВОЙ ХЬИСАПЕ

Укх шера 1400 гектара тІа гурахьа йийна ялата культураш кхейир Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхозе. ВорхІ бІаь гектара тІа кІа да.

Мукх чу а йица хІанз кІа чуэцаш ба совхоза механизатораш. БархІ комбайн я кхай тІа болх беш. Хьакхари ардари цхьаца долаш групповой хьисапе чуэцаш латт кІа.

Іуйрийна са тоссаш дІа а болабале боад къовлабаллалца къахьег комбайнераша, царца цхьана шофераша, кхыча болхлоша.

Сихеи цІенеи бу болх механизатораша. Къаьстта хьинаре къахьег комбайнеро Юшаев Моуладе. Ялат чуэца доладаьча хьалхарча дийнахьа дена 452 тонн ялат аьрдад цо. ХІаьта социалистически яхье хьалха а ва.

Цул дукха тІехьа ца бусаш болх бу 437 тонн ялат чуийцача Абдулхаджиев Зилавде, 427 тонн чуденача Молаев Башира.

Хьинаре къахьег шофераша а. Ялх ва уж комбайнашкара хьатта ялат дІакхухьаш. Царна юкъе яьржача яхье хьалха ва, дукхача хана хьайнала къахьегарах аргІа йоацаш «Жигули» яха машин эна совхоза бокъо енна шофер Арсаев Іимран. Балха норма юкъера лаьрхІача 150—160 процент кхоачаш ца еш ди дІадахийзац цо.

Ялат чуэцара балхаш комплексагІа ду. Комбайнаш кхай тІара дІайоаллеше а цар моттиг ча гуллеча, цунах аргІаш деча наха дІалоац. ХІанзале 800 гектара тІара ча гулдаьд механизатораша.

Цхьа агрегат я совхозе чах кепаш еш. Низ кхо ца беш къахьег из лелаеча механизаторо Янхотов Ахьмада. Лафеташ тІехьа а тесса чархашта лелаши трактори автомашини я Ахьмада кепа теха ча гулдеш лелаш. Низткъа мара кхоабац уж Янхотова тІехьа.

Чах мукъадаьнна лаьтта оахаш пхиъ гусенични трактор я. Царех кхоъ «С-100» марках ния болаш тракторащ я. ХІанзле 300 совгІа гектар лаьтта аьхад цар. Оахам деча хана минеральни удобрени тосс, хІара гектара тІа центнер а кхоачийташ.

Гурахьа дийна ялат чуийцачул тІехьагІа юв доакъара культураш дІаюаш ба механизатораш. ХІанзле 60 гектара тІа доакъара хьажкІаш дІайийнай.

Боккха теркам тІабахийтаб совхоза кулгалхоша ялат чуэцача къахьегача наьха балха хьалаш вІаштІехьдахара, балхацара моральни материальни безам совбаккхара.

Еха комбайн, е машин, е трактор цу сахьате тоаяь йоаккх «техничка» тІа болх беча механика Автаев Адама, цун новкъоста шофера Абдурахманов Камцас.

Кхай тІа цІи ца ялийтара хІара машина, комбайна болх баь газаш араухача турбаш тІа лаьрххІа колпакаш eхкай.

Делкъийген сайрийнеи мах боацаш совхоза столове кхоаб комбайнераш, шофераш, трактористаш.

Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача комбайнера, ялат чуийца даьлча 150 сом, шоллагІчоа — 120 сом, кхоалгІчоа — 90 сом ахча дала оттадаьд.

Хадданза йоакхо ю совхозе кулга цІена боацача нахах ялат лорадара.

Ялат чуэцача кхай тІа, цигара хьатта бодача новкъа, хьатта хьадахьа ялат увзача халкъа тІахьожама комитета посташ латт.

Хьинаре кхоачашду шоай дехкараш совхоза халкъа тІахьожама комитетерча контролераша Вахаев Хьасана, Лорсанов Іомара, царна доккха новкъостал ду ялат чуэца совхоза гІо де КПСС Нохч-ГІалгІай обкома бахкийтача Сушков Василе, Бурмистров Бориса.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТА ТІА: ялат чуэцаш латт «Красноармейский» совхозе. Хьалхарча плана тІа шийгара, Арсаев Іимрана (сурта тІа аьттехьа латт из) бункер ялат дІанйцалга тешал деш ведомоста тІа кулг яздеш ва комбайнер Юшаев Моулад.

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

ЙиссазлагІа хержача СССР Лакхехьарча Совета хьалхарча сессе хьаяьча СССР Министрий Совета заседани хилар 27 июле.

Заседане йийцар 1974 шера хьалхарча ах шера халкъа боахам дегІабоалабара план кхоачашъяра итогаш.

КПСС ЦК декабрьски (1973 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяраи йислагІча пятилетка дийлагІча, къоастамбеча шера план ханал хьалха кхоачашъяра тІехь шерра социалистически яхь йоаржаяраи партийни, советски, профсоюзни, боахама органаша гІулакхаш дар бахьан долаш мехка экономика дегІайоалаечеи советски халкъа вахара хьал тоадечеи дІахо толамаш даьхад.

СССР ЦСУ-с хоам баь ма хиллара промышленни производства юкъарча боарама, промышленни продукце дукхагІдола тайпаш дІакхачийтара, транспорта массе а тайпара йолча грузооборота, хьайбай продукташ эцара, промышленностеи машиннаькъа транспортеи къахьегама овсарле лакхъяра, пайда эцара, кхыча лоархІамерча цхьадолча хьокхамий хьакъехьа ах шера план тІехкхоачашъяьй. Кхы тІа промышленни продукци яккхара предприятей коллективаша 1974 шера тІанйца социалистически дехкараш толамца кхоачашдеш да.

Юрта боахама даькъе партийни боахамеи организацеша укх шера боккха болх бар бахьан долаш юртбоахама культураш чІоагІа хьувкъаяраи колхозно-совхозни производства производительни низаш дІахо а лакхдараи тІадерзадаь тайп-тайпара гІулакхаш дир.

ДІадахача ах шера паччахьалкхен капитальни вложенейи нах чубаха цІенош хьалдеча коопераце средствайи чотах эксплуатаце дІаденнад 22,7 миллион квадратни метр хула цІенош.

Цунца цхьана СССР Министрий Совета заседане белгалдаьккхар 1974 шера хьалхарча ах шера халкъбоахама план кхоачашъеча цІенхашттара кхоачамбоацараш хинна хилар. Цхьайолча министерствашеи союзни республикашеи кхоачашъинзар халкъа боахамга продукце цхьадола лоархІаме тайпаш дІакхачийтара план. СССР Министерстваша, ведомстваша, союзни республикай Министрий Советаша хІанз а ма доаггІара кхоачашдац арахеца продукци дикагІа хилийтара, из тешаме а дукха ихаргйолаш а хилийтара дешаш.

СССР Министрий Совето СССР министраш, ведомствай кулгалхой, союзни республикай Министрий Советаш декхарийла йир заседане йийцачеи хьачуеннача материалаш тІа йолчеи критически замечанешка а предложенешка а хьажа, долаш дола кхоачамбоацараш дІадзахара хьадда дола гІулакхаш оттаде а уж чакхдаха а, 1974 шера халкъбоахама план кхоачаш а тІеххкхоачаш а елга Іалашде. Из деш КПСС ЦК указанешка хьежжа къаьстта теркам тІабахийтаб производственни мощносташи керттера фондаши болх бе йолаялийтара план кхоачашъяра, мощностий резервех кхы а биззагІа пайда эцара, укх шера хьувкъам чуэца балхаш толамца чакхдахара, ялат лораделга, юртбоахама продукци эцилга, дІаде фу чутоссилга, хьайбашта доакъар кийчделга, хІаьта иштта 1974—1975 шш. гуйран-Іан балхаш дара доагар Іоаделга, бахача наха хоатта халкъа эша товараш ма могга дукхагІа арахецилга, цар дикал а ассортимент а тоаелга, технически прогресс сихъелга, арахеца продукци ма могга дикагІа хулга Іалашдара.

СССР Министрий Совето тІанйцача соцам тІа я 1974 шера, йислагІча пятилетка къоастамбеча шера, кхоачашъярца дувзаденна кхыча цхьадолча дешай хьакъера указанеш, 1975 шереи бІарчча хьанийцача КПСС XXIV съезда Директивашка хьежжа пятилеткан заданеш кхоачашъелга Іалашдара дехкараш а оттадаьд.

Заседане къамаьл дир СССР Министрий Совета Председатела нов. А. Н. Косыгина.

Яхь лелаеча боахамашка

ГІУЛАКХАШ БЕ-БЕ ЛЕЛ

Гудермесски района «Кавказ» «Октябра 40 шу» яхеи ши колхоз дуккхача хана денз шоайла яхь лелаеш я. Лаьтта леладара лакха культура йолаш боахамаш да уж.

Пятилетка къоастамбеча шера цу шин боахамерча колхозхоша социалистически яхь мишта лелаю хьежар тхо.

«Кавказ» колхозе кІа дукхагІа дІадув. 850 гектара тІа да гурахьа дийна кІа. Цунах хий дехкача лаьтта — 600 гектар.

Апрель болалуш вегетационни хий дехка доладир колхозе. Цу кхашка хий дехкаргдолаш 20 саг тІачІоагІваьвар. ЦхьоалагІча бригаде кулгалдеш Закриев Махьмад ва, шоллагІча бригада кулгалхо — Хадизов Вахсолта.

Дерригача кІина шозза вегетационни хий диллар, хІаьта цхьайолча моттигашка кхозза а дуллаш. Минеральни удобренеш товсаш лаьтта хьаьидир. Инзза чакхъяьккхар бІаьсти лаьттана обработка яра, са доахкача хІамаштеи оасара баьцаштеи духьала йола агромероприятей комплекс.

Лоаццача ханеи лакхача агротехнически боарамагІеи дІайийра бІаьстан юхье юв культураш — кен, хьажкІаш, шекара свекла, гидуаргаш, хох.

Колхоза партийни организаце секретараца И. А. Мусхаджиевца цхьана кхашка хилар тхо.

Колхозхоша хьийга къа эехьа дайнадац. Гурахьа дийна кІа дика хиннад. Дикача хьал тІа я бІаьстан юхье йийна культураш а.

ХІанз колхозхоша дерригa низаш тІадерзадаьд ялат ца дойташи лоаццача ханеи чуэцарца цхьана дерригa кхашкера балхаш комплексагІа чакхдахара.

Хьаккхари ардари къаьста а долаш 150 гектар хьекхай, бІаь гектара тІа касарах улла ялат аьрдад.

Групповой хьисапе ялат чуэцаш колхоза кхашка ялх комбайн я.

Хьалха арахийцача «Молние» хоам бир ялат чуэца доладаьча хьалхарча дийнахьа касарах дулла кІа массарел дукхагІа комбайнера Загомаев Яхьяс ардарах. 359 центнер а оардаш хьалхара преми яьккхай цо. ШоллагІча дийнахьа арадаьннача «Молние» тІа кхыча комбайнера тайпан цІи яр. Ший агрегатаца 385 центнер ялат аьрдача комбайнера Вюсуров Гасолта хьалхара моттиг яьккхар. СовгІата 10 сом ахчеи цІе вымпели елар цунна.

Комбайнераштa юкъе шерра социалистически яхь яьржар. ХІара дийнахьа смена чакхъяьлча кулга кара дІалу колхозе хьалхле яьккхача комбайнера, шофера доагІа совгІат.

Шин дийнахьа 2291 центнер ялат аьрдар колхоза механизатораша. Хий ца дехкача хІара гектара тІара 21—23 центнер яьннай, хІаьта хий дехкача лаьтта аьрдача 18 гектарах хІаране тІара 46,4 центнер яьккхай.

Паччахьалкхенга ялат дохкара гІулакхах дийцар колхоза председатела А.-С. Шидаева.

— ПланагІа паччахьалкхенга 5500 центнер ялат дохка дезаш да тхо, — йоах цо. — КІа 8000 центнер йохкаргья оаха, хІаьта хьажкІаш планал совгІа хургья.

Арда доладаьча хьалхарча деннош ке а ялат дІадала доладаьд укхаза. Нагахь санна колхоза хьатта 2291 центнер кхаьча дале паччахьалкхенга 1888 центнер ехкай. СортагІа къоаста а даь дика кІа да пункте дІачулур. Ялат приемни пунктешка дІаувзаш хьинаре къахьегарца белгалбувл коммунист Абдурахманов Мажит, Бериев Ваха, Алисултанов Рамзан, кхыбараш.

Ялат аьрдача кхашка ча вІашкаоза араяьнанй Миндигов Ханпаший, Берсанов Зайну тракторaш. ХьайбашагІа доаккхаргдолча фермана юхе ши аргІа вІашкатехад. Ча кепа тоха йиъ пресс-подборщик араяьннай.

Чах мукъадаьннача кхашка оахам де шоай агрегаташ араяьхай Джамалдинов Балаша, Калаев Топас, Хадужев Эзида, кхыбераша. Царна тІеххьа макха боаккхаш лел Дукуев Яхьяйи Нанакаев Шавалуи агрегаташ.

Ялат чуэцара балхаш дика вІаштІехьдоах колхоза диспетчерски служба. Цкъа комбайнашта лакхеря цаца, сцеплене муфта диск, шиъ оаса йицар. Сайрийна «Сельхозтехника» диспетчерга цох заявка дІаелча Іуйрийна йолаш яр оатхалаш. Иштта из гІулакх дика вІаштІехьдаьккхарах кхоъ комбайн цхьан минута саца латтанзар. Иштта дика вІаштІехьдаьккхад боахаме технически гІулакх делга а.

«Октябра 40 шу» яхача колхозе мишта чуэц ялат?

Укх шера 1540 гектар кІаи 60 гектар мукхи чуэца дезаш ба колхозхой. 12 комбайн араяьннай кхашка. «СК» яха комбайнаш къаьстаи «Колос» яхараш шоаши йолаш шиъ группа вІашагІъеллай укхаза. «Колос» комбайнаш йолча хилар тхо. Овсаре къахьег комбайнераша Хамзатханов Махьмада, Вариев Махьмуда. Цхьабакъда Абдулхаджиев Адама комбайн болх беш яцар. Кагашца фийгаш дут цун машина. Тоаюстаръяьккха латт из. Ялат цІена чуэцац укхаза, кІа нийлха да. Дукха канаш лаьтта дада. Комбайнераша шоай низ кхоачар дой а хьал ца эцаш юкъ-юкъе дус канаш. Бакъдар аьлча, колхоза председатела яххача тайпара, дуга хиннача дІадийна кІа да чуэцар. Цига цхьан гектара тІара 5—6 центнер мара ялац.

Центральни хьатта хилар тхо. Деррига а 231 тонн мара ялат хьакхаьчадац укхаза. Цунах паччахьалкхенга 146 тонн мара дІакхаьчаяц, план 1450 тонн йолча. Ялат чуэцарал совгІа кхашка кхы балхаш деш дац цу колхозе. «Октябра 40 шу» яхача колхоза кулгалхоша ялат чуэцилга, кхыдола кхашкара балхаш а вІаштІехьдаьха цхьана дІадахьара шоашца яхь лелаеча «Кавказ» колхозагара хьоккхам эцаш леладича бакъахьа дар.

П. НОВАКОВ,
агроном.

КОМБАЙНА ТІЕХХЬА ЛАЬТТА ОАХ

Цхьан комплексагІа ду кхашкара балхаш укх деношка «Гудермесский» совхозе. Ялат чуэцаш йолча агрегаташтa тІеххьа йолх тракторни волокуши пресс-подборщикаши, хІаьта царна тІеххьа лаьтта оах. Ялат чуийцачул тІехьагІа мукъадаьннача лаьтта силоса дІайийна 500 гектар хьажкІаш я.

Кхай тІара комбайн яьлча — лаьтта аха яха лозунг укх совхозе къаденнарг лоархІ. Кхай тІа цхьан участке тІеххьара ялат оардаш йоал комбайн, кхана юкъе болх беш волокуши пресс-подборщикаши а, хІаьта кхай тІа дехьарча оагІорахьа лаьтта оахаш ба. Цу тайпа балхаш дара метод аьттув болашагІа йолга хьахьекхад.

КЕРДАЧА КЪАХЬЕГАМА КОТАЛОНАШКА

Республика мехкдаьттахой профсоюзно-боахама актива собранера

Укх деношка, «Сердало» газето хоам ма барра, республика мехкдаьттахой профсоюзно-боахама актива собрани хилар Грозне. «Пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера хьалхарча ах шера мехкдаьттахоша даьхача толамехи шоллагIча ах шера хьалхашка латтача декхарехи» лаьца доклад йир «Грознефть» объединене начальника **В. А. Сорокина.**

Нохч - ГIалгIайчен мехкдаьттахошта, — аьлар докладчико — КПСС XXIV съезда решенеш вахаре чакхйоахаш шерра социалистически яхь йоаржаяь дика толамаш даха карагIдаьннад 1974 шера хьалхарча ах шера. Укх шера ялх бетта Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша 6279463 тонн мехкдаьтта даьккхад, цунах планал совгIа даьккхар 22463 эзар тонн да, вешта мехкдаьтта даккхара план 100,4 процент кхоачашъяьй. 1 млрд. 962 млн. 848 эзар кубически метр газа утилизаци яьй 103,9 процент план кхоачаш а еш. Планал совгIа 72 млн. 848 эзар кубически метр газ яьккхай. Соахка хьалхарча ах шера хинначул 8,7 процент дукхагIа пайда ийцаб цунах. Продукцена реализаци яьй 100 млн. 944 эзар сома, вешта 100,7 процент кхоачашъяьй цу даькъера план.

Бурувдеттараша 3489 метр кхоачаш ца еш йисай лоамаш тIоанашта бурув тохара план. Бурув тохара дешаш дувца велча эксплуатационни бурув тохара план 67,3 процент мара кхоачашъяьяц, разведочни бурув тохара план 108,2 процент кхоачашъяьй.

Хьалхарча ах шера бурув тохаш хиннарех ялх скважина эксплуатацена юкъеяьхай, план 5 хиннача. Скважинашта ремонт яра план 100,9 процент кхоачашъяьй, цун чотах кхы тIа 36,9 эзар тонн мехкдаьтта даьккхад.

Пластови давлени даим цхьан боарам тIа лоаттаяр духьа лаьтта кIаларча тIоанашка, 6,123 млн. кубически метр хий чухийцар, цу хьакъехьара план 106,7 процент кхоачаш а еш. Цун чотах кхы тIа 581,4 эзар тонн мехкдаьтта даьккхад. 126,2 процент кхоачашъяьй бурув тохар а тIехь дIалаьрхIача капитальни строительствана хьахийцача ахчах пайда эцара план. 11,8 миллион сома керттера фондаш балха юкъейнхьай.

Иштта да лоацца Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене коллективана карагIдаьннараш.

Ораторо белгалдаьккхар, хьалхарча ах шера пачхаьалкхен план толамца кхоачашъярца цхьана мехкдаьттахой хьал-торо тоаяллар, алапеш лакхдалар, керда нах баха, дешара, унахцIенон тIишлош хьалъяра хьакъехьа масалаш доаладир.

Докладчико ладувгIарий теркам тIабахийтар 1974 шера плана къаьст-къаьстача хьокхамех тIехьадусилга дIадаккхара, шоллагIча ах шерен 1975 пятилетка къоастамбеча шерен программа толамца кхоачашъяра материальни моральни база кийчъяра къоастаданза долча актуальни дешашта.

СССР мехкдаьтта промышленноста Министерствас вай республика мехкдаьттахошта хьалхашка декхараш оттадаьд укх шера 12019 эзар тонн мехкдаьттен 3465 миллион кубически метр гази яккха аьнна. Соахка 1973 шера хинначул 2,8 миллион тонн кIезигагIа але а халеи чоалханел хургда вай коллективна из план кхоачашъе. Цу хьакъехьа тахан, къаьстта дIахо йодача хана, кхы а доккхагIа хургда кхоачашде дезаш декхараш, аьлар докладчико.

Из чоалхане а хала а хIана хургда аьлча—къаеннай мехкдаьтта доалла моттигаш, дукхагIа йола шоай запасаш хьаенна яьнкай уж, цудухьа хIанз вай йоаккхаш йола мехкдаьтта хIара тонна дукха низ тIабохийташ. тIагIертта къахьега дезаш йоаккх.

Вай объединене разработка еш йолча 14 мехкдаьтта доаллача моттигашка 119 миллион тонн мара яц йиса лоархIаш йола запасаш. Малгобек-Вознесенски, Карабулак-Ачалукски, Заманкульски кхаь мехкдаьтта доаллача моттигашкарча запасех 80—99 процент мехкдаьтта хьаэза даьннад. Цул совгIа мехкдаьтта даккхара план еррига эксплуатационни скважинашка гIолла кхоачашъяра лаьрхIа мамотта дукхагIа мехкдаьтта даккхара заданеш оттаяьй цу гIулакхо, мехкдаьтта доаллача къаьст-къаьстача моттигашка цIаьхха тIоанашкара давлени лохъялийтай.

Цудухьа мехкдаьтта доаллача моттигашка разработкаш яра хьалаша, мехкдаьтта запасаш кIезига хиларон уж тIакхетийтанза яра ца хиларон вайгара дIацех уйла тIаяхийтта, кхоллаяцей ханнахьеа дешаши проблемаши кхоачашъяр, моллагIа предложенн оттаеши вахаре яз чакхйоаккхаши кIала Iилман лард йолаш расчет нийса еши хилийтар. Цу даькъе къаьстта лоархIам болаш я тIоанашкара дукхагIа мехкдаьтта хьоэлга алсамдаккхара разработкай системашта интенсификаци яран яз эргайоахаш товраи юкъехкулха мероприятеш. Докладчико мадарра белгалдир цу гIулакха мехкдаьтта доаллача хIара моттиге де дезар, мехкдаьтта скважинашта эксплуатаци еш нийслуш долча кхоачамбоацарех. Мехкдаьттахой теркам цIенхаштта тIабахийтар тIоанашка эшшача боарамагIа хий чуахийта дезаш хилара, цунга хьежжа мара тIоанашкара давлени хург ца хилара. ХIаьта из духхьала мехкдаьттен гази йоаккхача управленей болхлой декхар хина ца Iеш «СевКавНИПИнефть» института, бурувдеттара балхий управленей геологически службай болхлой, объединене берригача коммунистий, берригача болхлой декхар хилар. ТIоанашкара давлени лоаттаю капитальни объекташ хьалъяра гIулакх воча хьала тIа хилара бахьан фуд аьлча из да НГДУ, УБР службашей объединене аппаратои проектирование, финансироване, лоархIамерча объекташка оборудованена комплектовани яра дешаш бехктокхам боацаш леладаь хилар. Эггара тIехьа — тIоанашка хий чуухийтилга тIехьадисарах Брагунски Октябрьски мехкдаьтта доахача лоархIамерча моттигашка цхьа миллион кубометр хий чу ца дахийтар бахьан долаш эзараш тоннаш мехкдаьтта дисар хьа ца озаш. Брагунски Октябрьски мехкдаьтта доаллача моттигашка тIоанашкара давлени насыщенни давленена гарга кхаьчай, хIаьта цунах хила йиш яр Iалаьмате кхераме да.

ЦIаьхха а цIаьхха а йоагIаш йола порядок оттае еза вай мехкдаьтта доаллача моттигашка хий чуухийталга тоадара гIулакхъя, ППД системай йолаш йолча мощностех дог лазаш пайда эца беза.

Оратора чIоагIа дог лазаш дийцар скважинай фондах бизза пайда эца безаш хиларах. 64 скважина хIара дийнахь ремонт ярга хьежаш болх ца беш латташ хул, хIаьта 182 меловн скважинах 14 капитальни ремонт эшаш я. Из гIулакх дIахо ла йиш йолаш дац. Скважинай фондех бизза пайда эцара даькъе керттера декхар тIалатт скважинашта капитальнии лаьтта кIаларен ремонт еча бригадашта. Цхьабакъда цар болх хIанз а лерттIа вIаштIехьбаккханза ба. Лоха а хьалха хиначча боарамал лахк ца луш а я бригадай къахьегама овсарле, ремонт ю ха геттара йIаьхъеннай, пунга дIадодар а лакхденнад, эсала кхоачашду мезозойски скважинашта капитальни ремонт яра йолча БУ-125-Э реконструкцеш яра дешаш. Сихха дезар де дезз капремонта служба эргайоаккхаш тоаяра. Скважинашта капитальнии лаьттан кIаларен ремонт яр мехкдаьтта даккхара темпаш лох ца ялийтара йоаккхагIа йола резерв я. Объединене коммунистий, берригача болхлой сийлен декхар да цу хьакъехьа йолаш йола торонаш гучаяхар.

1974 шера скважинаш хьалъеаьнна хьахийцача 49,8 млн. сомах 33 миллионах пайда ийцаб, вешта укх ах шера план 150 процент кхоачашъяьй. 11 скважинана бурув тоха дезаш хиннача 8 бурув техад. Проходках йола планаш кхоачашъяьй ялхнех кхаь УБР — Грозненски, Октябрьски, Старогрозненски яраша. Бурувдеттара балхий юкъара технико - экономически хьокхамаш тоаденнадале а эксплуатационни брув тохара балхаш тIехьадус: хьалхарча ах шера бурув ца тохаш 8787 метр тIайнсай, бурув тохара сухал лохъеннай, цхьа метр проходкага дIадодар 19,9 процент лакхденнад.

Хьалха санна зехьа дукха ха йоаю бурув тохача. Монтаж яьйнна пхиъ буровой обсадни турбаши бурувши доацаш болх ца беш латт. Цул совгIа дукха хул авареш, уж дIаяхара 8,3 процент юкъера календарни ха йоаяьй. Гучча бесса, кIоаргача скважинашта бурув тохар толамца чаккдаккхара гIулакх материально - технически Iалашонах, болх лерттIа вIаштIехьбаккхарахи технологически къахьегамеи дисциплина чIоагIа хиларахи тийша да. ШоллагIча ах шера цу дешай цIенхаштта терко е еза объединене коллектива.

Укх ах шера капитальни вложенеех йола план (бурув тохарца цхьана) 126,2 процент кхоачашъяьй, керттера фондаш балха юкъейнхьара 62 проценти гIишлои-монтажни балхаш дара 96,2 проценти кхоачашъяьй. Къаьстта тIехьадусаш хиннад соцкультбыта объекташ хьалъелга. Кхаь шера ах шера яьча ассигнованеех 10,6 миллион сома кхоачаш ца деш дисад гIишлои - монтажни балхаш. Из яхилга да бурувдеттачара скважинаш балха юкъе ца хьош, тIоанашкара пластови давлени хувца ца йолийташ доаттаелга, юкъметтаттае йиш йоацаш миллионаш кубометраш газен дIаьш эзараш конденсатен дIаяхай.

Къаьстта воча хьала тIа да нах чубаха цIеноши соцкультбыта объекташи хьалъелга. Кхаь шера ах шера нах чубаха цIенош хьалдара план 49,3 процент мара кхоачашъяьяц. Цу тайпара капитальни гIишлош хьалъяра гIулакх дIахо ла йиш яц. ЧIоагIъе еза вай подрядни гIишлошъяра организацеш.

Керттерча механикен керттерча энергетикен службаш шоашта хьалхашка оттадаь хиннача атта доацача декхарех дукхагIча даькъе лоархIъеннай, цхьабакъда цар къестаду дешаш дукхагIа хулаш латт мехкдаьтта доаккхилга кIезиглуш латтаде а. Из вай массайолча службашта доагIаш да.

Энергослужбера хьал дика дац. Цкъадале, дукха авареш хул. Укх ах шера 241 авари хиннай, 167 электродвигатель бехаб, дикал лохача боарам тIа я ЛЭП-ен подстанцешкеи деча профилактически балхий, энергоснабжене объекташка каха човнаш хул. Хила дезача боарам тIа дац керттерча механика службан АТУ машинехи, механизмаш, оборудованехи пайда эцилгеи царна гIулакх делгеи.

Керттерча мехкдаьттапромыслови оборудоване цахаддаш болх бар Iалашдеча боккха лоархIам болаш я оборудованена ремонт яран комплектацени йола база. Балхашка дIадодар кIезиг-дукха лох а деш 102 процент кхоачашъяьй цо хьалхарча ах шера план.

Цхьабакъда дукха цIенхашттара кхоачамбоацараш да база балха йолаш йола оборудовани балха юкъехьоча.

Кхетамца пайда эцац транспортах. Автопарк араяккхара коэффициент 1973 шера хиначул лохагIа я укх шера, цу хьакъехьа къаьстта во лел гIулакхаш Грозненски, Малгобекски АТК.

Лоха я кулг-карарча къахьегама механизаци яра процент. Бурув тохарен мехкдаьтта даккхарен объекташка ИТР службаш йизза укомплектовани янза я, е уж вIалла йоацаш моттигаш я.

Вай иштта уйла е езаш гIулакх да бурув тохарен, мехкдаьттанпромыслови оборудованенеи дIа-хьа лелача транспортан централизованни ремонт яра лаьрхIа йола базаши ремонтии службаши вIашагIйоллар, вай боахамашта уж рентабельни ергйолча тайпара специализаци чакхъяккхар.

Укх шера автоматизаци яра даькъе укх тайпара декхараш хьалхашка латтар объединенена: Карабулакски УБР бурув деттара балхашта диспетчеризаци яра балхаш чакхдаха, «Старогрознефть», «Октябрьнефть», «Сунжанефть» НГДУ-ш мехкдаьтта паркаш резервуарашка чу ца детташ мехкдаьтта дIателарга яха, «Малгобекнефть» НГДУ хица Iалашъяра диспетчеризаци яра балхаш чакхдаха, ППД система I—III-чен хий хьатIадоахача насосни станцешта автоматизаци е, иштта кхыдараш.

Ерригача НГДУ УБР хьалхашка латтача керттерча декхарех цаI да мехкдаьтта доаккхача объекташта, бурув деттача, мехкдаьтта, газ, хий, энергоспабжене объекташ кийчъеча комплексни автоматизаци яра балхаш дIадоладар. Комплексни механизаце мара торо лургъяц производственни персонал кIезигье, балха овсарле лакхъе. мехкдаьтта даккхарген скважинашта бурув тохаргеи дIадодар кIезигде.

Къахьегамен бытовии дисциплина тоаяра, балха ханах бизза пайда эцийтара сиха оарцагIвала везаш гIулакх да. ДIадахача ах шера 690 саго къахьегама дисциплина толхаяь хиннай, царех 32 инженерно-технически болхло ва. 255 прогул а еш 6775 сахьат балха ха зехьа йоаяьй. Эггара дукхагIа къахьегамен производственнии дисциплина телхаеш бола нах нийсбеннаб «Старогрознефть» НГДУ, Карабулакски УБР, Октябрьски УБР, Ташкалински АТК. Корта бохабу малараш а мелаш, цхьабола нах балха ухаш моттигаш нийсъеннай. Духхьала хьалхарча ах шера балхара дIаваьннав 3969 болхло, царех ахаш шоай лоIамах дIабаьннаб. Цун керттера бахьан ца царна эшаш дола хьалаш Iалаш ца дар.

Уж санна дола гIулакхаш ца нийсдалийтара дукхагIа кхетама болх бе беза болхлошта юкъе, моральнии материальнии стимулировани е еза болхлошта, хIаране коммунистически хьисапе къахьегаргдолаш гIулакх вIаштIехьдаккха деза, тоадс деза болхлой къахьегама хьалаш, иштта кхыдола балхаш де деза. ТIаккха кIезигагIа хургба балхара дIабувла болхлой, къахьегамен производственнии дисциплина толхаяраш.

1974 шера шерра социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьа КПСС ЦК даь Кхайкарали соцами чIоагIа раьза хинна тIанийцар республикерча мехкдаьттахоша. Массайолча мехкдаьттен гази йоахача управленейи мехкдаьттагазойи управленейи коллективаша толамца кхоачашъяьй хьалхарча ах шера плани тIанийца социалистически декхараши. Планал совгIа, бурув тохара тIанийцача социалистически декхарашкара дIацийккхача, дерригa декхараш толамца кхоачашдаьд. Пачхаьалкхен планах лаьрхIачул совгIа даьккхад 22,5 эзар тонн мехкдаьтта, тIанийцача социалистически декхарех даккха дезаш хиннар 20 эзар тонн мара доацача. Къахьегама овсарле лаккхъяра задани 1,5 процент лаккхъяьй, лакхъе езаш хиннар 0,1 процент мара йоацача. Рационализаторски изобретательски предложенеш производствана юкъеяхьарах пачхаьалкхейна кходаьд 1,68 миллион сом, хIаьта керда технике дикагIйола технологи производствана юкъеяхьарах цхьа миллион сом кходаьд. Кхоьй 10,5 миллион киловатт-сахьат электроэнерги.

Еррисоюзни социалистически яхье призови моттигаш илара шоллагIча квартале оттаьй «Горскнефть», «Октябрьнефть», «Малгобекнефть», «Сунжанефть» мехкдаьттен гази йоахача управленей, «СевКавНИПИнефть» института, Тампонажнии бувзамен конторай коллективаш.

— Пятилетка шоллагIча шера хьалхашка латта декхараш доккхийи бехктокхамеи да, — аьлар оратора. Уж толамца кхоачашдара творчески къа а хьегаш гучаяха еза чура резерваш. Цу даькъе «Арахеца продукци дукхагIа, дикагIа дIадодар кIезигагIа долаш» яхача девизагIа къахьега декхарийла ва хIара болхло.

Мехкдаьттахоша 1974 шера плани тIанийца социалистически декхараши толамца кхоачашдергхиларах тешам белар цо.

* * *

«Грознефть» объединене начальника **В. А. Сорокина** яьча докладах лаьца къамаьл де хьалхара дош ду Грозненски бурув тохара балхий управлене буровой начальника **У. З. Шидиева.** Хьалхарча ах шера бурув тохара план тIехкхоачаш а еш, хIара болхлочун къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул 4,1 процент лакхъеннай, — йоах оратора. Управленерча бурув деттача ялх бригадас пачхаьалкхен плани тIанийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдаьд.

—Пачхаьалкхен план кхоачашъяь яле а цхьадола кхоачамбоацараш нийслу тха балха тIа, — аьлар нов. Шидиева. Оаха пайда эцаш йола балха ха 50 процент гаргга мара яц, бурув тохача хинна авареш дIаяхара йоаяь ха 21,7 процент хилар, духхьала авареш яр бахьан долаш бурув ца тохаш тIадиса пачхаьалкхен декхар 4 эзар метр я. Уж а кхыдола а бахьанаш нийсдаларах бурув тохарга дIабода мах 973 эзар сом хилар.

ДIахо белгалдаьккхар нов. Шидиева бурув тохара материалашца, запасии оатхалашца бурувдеттараш дикагIа Iалашбелга. Цхьабакъда, из иштта дале а болхлой квалификаци лаккъяра гIулакх во лел тха управлене. Институташ чакхъяьхаяр аьнна, сиха дегIаухача Iилма, технико дIадех специалистий квалификаци лакхъелга.

Каст-каста болхлой дIа-юха бувлаш хувцалу тха управлене, цун керттердар да наха чубаха цIенош ца хилар, къахьегама хьалаш эсала хилар.

Тха № 1 йола «Бурунная» яха буровой вай республике эггара кIоаргагIа бурув тохарех цаI я. Пачхаьалкхен плани тIанийца социалистически декхараши толамца кхоачаш а деш скважина йоаккхача тохаш дола бурув 6836 метр кIоаргдалийтад хIаналехьа. Кастта проектагIа лаьрхIа хинна 7 эзар метр бурув а теха скважино мехкдаьтта кIеж тохаргхиларах дог тийша ба мехкдаьтта доахараш.

Укх шера хьалхарча ах шера планагIа 15690 метр бурув тоха а цхьа скважина мехкдаьттахошка эксплуатаце дIаяла а декхараш хьалхашка оттадаьдар тхона, — аьлар ший къамаьл дIадоладеш Октябрьски бурув тохара балхий управлене буровой начальника **С. С. Бараева.** Уж декхараш толамца кхоачашдеш да. Ялх бетта 17876 метр бурув техад, планагIа лаьрхIачул совгIа 2200 метр. Дерригача технико - экономически хьокхамий задани а толамца кхоачашъяьй. Производственно - боахама болх тоабара тIаерзаяь мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш бурув тохарга дIабода мах дикка лох а беш пачхаьалкхенна кходаьд 230 эзар сом. Управленерча 17 бурув деттача бригадах 13-не тIехкхоачашъяьй пачхаьалкхен плани тIанийца социалистически декхараши.

Уж къахьегама толамаш дахара дола керттера бахьан да бурув тохара балхий управлене кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша хьалха дIадахача шерашка нийсденна хинна кхоачамбоацараш дIадахара дукха балхаш даь хилар, коллективай барт-цхьоагIо, къахьегамен производственнии дисциплина чIоагIъяр.

КарагIдийннараш дика да, цхьабакъда шоллагIча ах шера хьалхашка латта декхараш кхы лоархIамегIеи бехктокхамегIеи да. Цу даькъе керттерчарех да керда скважина яккха еза моттиг ханнахьа белгал а яьккха кийчъяр. Цул совгIа лоархIаме гIулакх да болх ритмично дIабахийтара ханнахьа бурув деттараш эшаш йолча материалашца Iалашбар. Тха балха тIа чIоагIа Iаткъаш да къахьегама вахте болхаш бола бурувдеттараш ханнахьа балха дIабига, уж цIабоалабе транспорт транспортии организацеша ханнахьа Iалаш ца еш хилар. Йолаш йола транспорт а йоагIача тайпара кийчъяь ца хиларах дукха болхлой цамогаш хулаш балха тIара бувлаш моттигаш нийслу. Уж а кхыдола а бахьанаш нийсдаларах каст-каста болхлой управленера дIабувл.

Аз кулгалдеча № 200 йолча буровой коллективо бурув тохара ах шера план 125,6 процент кхоачашъяьй. Иштта тха коллективо къахьегама толамаш дахара керттердар да къахьегам кхетамца вIаштIехьа а баьккха хан-ханнахьа кердадараш производствана юкъекхахьар. Профсоюзно - боахама активе дакъа лоацараштa тешам белар оратора пятилетка диълагIча шера плани тIанийца социалистически декхараши толамца кхоачашдергхиларах.

КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарал тIа белгалдаьккхад 1974 шера план кхоачаш а тIехкхоачаш а яр Iалаьмате боккха лоархIам болаш хилар, — аьлар ший къамаьл дIадоладеш «Горскнефть» НГДУ РИТС-2 начальника заместителa **А. А. Лукьяновас.** Цу даькъе шерра социалистически яхь йоаржаяр бахан долаш «Горскнефть» НГДУ коллективо дика къахьегама толамаш даьхад. ДIабахача ялх бетта планал совгIа даьккхад 6595 тонн «Iаьржа дошув», ПланагIа 0,958 мара хила ца езача скважинех пайда эцара коэффициент хилар 0,993. Еррисоюзни социалистически яхье хьалхарча квартале кхоалагIа моттиг а хьожаеш мехкдаьттен гази йоахача промышленноста Министерстваи профсоюза ЦК-ан карара кара тела ЦIе байракх еннай бригадана. Ах шера даьхача толамашта итогаш яьчул тIехьагIа Еррисоюзни социалистически яхье призови моттиг хьожае лаьрхIад тхона.

Укх шера тхона хьалхашка латтараш бехктокхаме декхараш да. Соахка доаккхаш хинначул кIезигдалийта йиш йолаш дац мехкдаьтта. Уж толамца кхоачашдара планагIа лаьрхIача боарамагIа тIерча мелий тIоанашка чуахийта деза хий. Хьалхарча ах шера мехкдаьтта тIоанаш тIа искусственни низ тIалоаттабара хий чуахийтара задани 109,2 процент кхоачашйир. Из вIаштIехьдаьлар цу гIулакха лаьрхIа шиъ нагнетательни скважина болх бе йолаялийтарах. Сентябрь бетта денз хIара дийнахьи буси мехкдаьтта тIоанашка эзар кубически метр хий чуахийта дезаш хиларца планагIа цхьаькха шиъ нагнетательни скважина хьаяла езаш ба тхона Грозненски УБР бурувдеттараш.

Укх шера центробежни насосошца Вознесенски газ чакхйоахача заводе дIакхахьийта доладаьд оаха мехкдаьтта, практико хьахьокхаш махиллара цунга дIадодар дукха да. Центробежни насосашка оттаяь торцови уплотненеш ца йохаш 250—300 сахьата мара болх бац. Цудухьа насосаша дукхагIйолча хана ремонте латташ ха йоаккх. Резервуарашка дIачу а ца дохийташ Вознесенски ГПЗ мехкдаьтта дIаахийтара дола гIулакх вIаштIехьдаккха лаьрхIадар оаха. Из кхоачашдара кийчъе езаш я керда насосни.

Цу даькъе шоашта новкъостал дар дийхар цо «Грознефть» объединене кулгалхошкара.

Укх тIехьарча хана боаггIача боарамагIа шоашкара мехкдаьтта Вознесенски газ чакхйоахача заводо дIайийдеш ца хиларах балха тIа чIоагIа хьовзам хулаш хилар а белгалдаьккхар цо. Хьахьежаеш йола транспорт ханнахьа ца хилар бахьан долаш а болх тIехьатетташ хиларах а дийцар оратора.

Трибуна хьалхашка ва «Грознефть» объединене Грозненски АТК эксплуатаце отдела начальник **Н. П. Рындин.** Тоннокилометрий хьалхарча ах шера план 100.1 проценти, балха арайоалача машинех пайда эцара коэффициента задани 102,1 проценти кхоачашъяь хиларах хоам бир цо активе дакъа лоацарашка. Докладчика белгал мадаккхара автотранспортах пайда эцара коэффициента план 28,5 процент мара кхоачашъяьяц коллективо. Из хьокхам лакхбара транспорта капитальни ремонт е езаш хиларахи, цу даькъе эшаш дола хьалаш шоай предприяте ца хиларахи да. Дукха машинаш тишъеннай, цудухьа каст-каста йохаш уж балха тIера ювл. Царна ремонт яра эша запасни оатхалаш йоацаш я. Вай мехкарча тайп-тайпарча базашка а ухаш уж хьакхахьа езаш хиларахи из гIулакх транспорта балха тIа чIоагIа Iаткъаш хиларахи дийцар оратора. Еха хилар бахьан долаш хIара дийнахьа 30-нега кхоачаш автомашина балха ара ца йоалаш юсаш хилар бахьан долаш автопарках пайда эцара коэффициента задани кхоачашъеш яц предприяти.

Мехкдаьттахой, бурув деттарий балха тIа транспорт ханнахьа ца хиларах хулаш долча хьовзамашта шоай коллектив бехказа яккха гIерташ оратора къамаьл дойя а активе доклад яьча «Грознефть» объединене начальника В. А. Сорокина, пренешка къамаьл мелдаьчар цIенхаштта бехк а беш Грозненски АТК коллектива болх дикка тоабе безаш хилар тIадожадир предприяте кулгалхошта.

Пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий декхараш тIанийцадар «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахоша», — аьлар РИТС-2 начальника заместителa **Б. Х. Власова.** Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржайир берригача болхлоша. Хьалхарча ах шера план Iалаьмате хала яр тхона, аьлар оратора, хIана аьлча бурув деттараша цхьаккха скважина яланзар тхога. Цхьабакъда, къаьнача фонда скважинашкара хьадоагIа мехкдаьтта совдаккхара дукха мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш хьалхарча ах шера плани тIанийца социалистически декхараши толамца кхоачашдир оаха. Мехкдаьтта даккхара тIанийца хинна социалистически декхараш 115 процент кхоачаш а деш, планал совгIа даьккхар 2300 тонн «Iаьржа дошув». Газ яккхара тIанийца хинна социалистически декхараш 12-зза тIехкхоачаш а деш, планал совгIа яьккхар 8,5 миллион кубически метр газ. Къахьегама овсарле лаккхъяра задани 105 процент кхоачашъяьй. БIаь эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое езача кхояьй 339 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. Рационализаторски предложенеш производствана юкъеяхьарах 22 эзар гаргга сом пайда баьб производствана. ТIанийцача социалистически декхарех планал совгIа цхьан скважинана капитальни ремонт е езаш хиннача планал совгIа ремонт яьр кхо скважина я.

Иштта тха мехкдаьттахоша къахьегама толамаш дахара керттердар да социалистически яхьа керда формаш юкъе а кхувлаш шерра яхь йоаржаяр, чурча резервех бизза пайда эцара дукха мероприятеш чакхъяхар, къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхар. Хьалхарча ах шера НОТ-а группаш декхарийла яр пачхаьалкхенна 14 эзар сом пайда беш йола 24 мероприяти кийчъе. ХIаьта цар кийч а яь производствана юкъейихьача 56 мероприяте пачхаьалкхенна 21300 сом пайда бир. Реконструкци йир мехкдаьтта хьагул а деш дIакхухьийтача цеха. Уж санна йола кхы дукха мероприятеш чакхъяьхар тIанийца социалистически декхараш тIехкхоачашдара.

Мехкдаьттен гази йоахача управлене коллективо доахача къахьегама толамашта юкъе дизза дакъа а лоацаш шоай декхараш тIехкхоачашдаьд управлене рационализатораша. ДIадахача бIарччача шера 64 рационализаторски предложени мара ца кийчъяьча цар укх шера ялх бетта 51 рационализаторски предложени кийчйир, пачхаьалкхенна 21800 сом пайда а беш.

Пачхаьалкхен плани тIанийца социалистически декхараши оаха кхоачашдаь дале а, цхьайола халонаш нийслу тха балха тIа, яхаш дувц цо дIахо. Тхона чIоагIа эшаш я спецтранспорт. Тампонажни участко беча балха раьза дац тхо. Цар балхага хьежжа мара чакхъяха йишяц тха геолого - технически мероприятеш, уж тIаерзаяь я мехкдаьттен гази дукхагIа хилийтара. Цо хьахьокх тампонажникаша ритмично болх бар лоархIаме гIулакх хилар. Кхоачамболлаш хилийтац цементировочни агрегаташ, тоъаш яц спецтранспорт, цу даькъе пароии дIа-юха лела агрегаташ, бульдозераш, кхыйола техника. Уж кхоачамбоацараш мехкдаьттахой балха тIа Iаткъ.

Къамаьл де дош делар «Октябрьнефть» НГДУ профсоюза группкома председателa **И. М. Короткова.** Ер шу долалуш доккхий социалистически декхараш тIанийцадар тха управлене мехкдаьттахоша. Уж мишта кхоачашдаьд хьожаш массайолча участкашка укх бетта собранеш хиннай. Ах шера планал совгIа даьккхад 4382 тонн мехкдаьтта, заданел совгIа реализаци яьй 160 эзар сома маьхерча продукцена. Къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул 0,9 процент лакх а еш, мехкдаьтта даккхарга дIабола мах 0,8 процент лохбир. Кхойнр 800 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. Уж толамаш дахара доккха новкъостал дир шерра яьржача социалистически яхьо. Дукха балхаш даьд къахьегама овсарле лаккхъяра, къахьегамен производственнии дисциплина чIоагIъяра, моральнии материальнии поощрени яра, социалистически яхь кхетамца вIаштIехьъяккхара тIадерзадаь.

ХIанз социалистически яхье дакъа лоацаш ба управлене берригa болхлой. Цар тIагIертта къовсам лоаттабу коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара. Хьалхарча ах шера 42 сага елар из сийдола цIи, 414 сага тIехьа чIоагIйир из. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеш я 4 цех, 35 бригада, участок. Ши шу дизад тха управлене Октябрьски революце орден лелаеча «Старогрознефть» НГДУ коллективаца яхь лелаю. Хьалхарча квартале яхье дика толамаш дахарах республика Сийлен доска тIа йихьай тха коллектив.

Шоай балха тIа нийслуча халонех лаьца дувц оратора. Ши шу дизад Гойт-Кертерча скважинашка газ чу а ухийташ мехкдаьтта тIоанаш тIа низ тIалоаттабара тхо кийчлуш дола. Цунца дувзаденна цига хьалье еза керда объекташ, хIаьта уж хьалъеш хилча вIашагIйолла езаш я гIишлош ю участок а. Транспорта болх а чIоагIа эсала вIаштIехьбаьккхаб. ХIара дийнахьа мехкдаьттахой балха дIаккхувларан уж юха цIаккхувларан хьахьожае езача 19 автобусах хьахьежаэр 12—14 автобус мара яц. Цхьайолча хана цхьан-шин сахьата тIехьайнсэ мара хьаккхачаш уж. Сдельщикашта хIара балха минут а тIехьа чIоагIа мехкера я. Цул совгIа Iана замалах шии сахьата автобусага хьежаш латта атта дац. Эсала вIаштIехьдаьхад болхлой хьалаш, царна эшаш йола квартираш телац. Цудухьа болхлой дIа-юха бувлаш каст-каста хувцалу. Уж кхоачамбоацараш дIадахара шоашта новкъостал дар дийхар цо «Грознефть» объединене кулгалхошкара.

Цхьан станокаца бурув тохара бетта йола сухал 246 метрга кхаьчай, планагIа хила езар 191 метр мара йоацача, — аьлар ший къамаьл дIадоладеш Малгобекски бурув тохара балхий управлене бурувдеттачо **П. Ф. Горбовцева.** Цхьабакъда тха бурувдеттараша хIаьта а пачхаьалкхен план кхоачашъяьяц. Хьалхарча ах шера 13032 метр бурув а тохаш пачхаьалкхен план 94,4 процент мара кхоачашъяьнзар бурув деттараша. Еррига управлени хьанийцача план кхоачашъяь еце а управленерча 12 бригадах 7-не толамца кхоачашъяьй пачхаьалкхен плани тIанийца социалистически декхараши. Пачхаьалкхен план кхоачаш ца яра бахьан да №№ 941, 927 йолча шин буровойс авареш яр, цул совгIа цхьайола бригадаш бурув тохара болх ца беш хиннай. ТIехкIоарга бурув тоха дезача скважинашка эшаргйола оборудовани хиннаяц массехк бетта. Уж а кхыдола а бахьанаш нийсдаларах апрель бетта денз болх ца беш я ши бригада, из гIулакх а чIоагIа Iаткъар план кхоачашъяра.

ТIехкIоарга бурув а тохаш скважинаш яхара йоккха опыт я тха управлене бурувдеттарий. Из къаьгга хьахьокх со юкъевоагIача буровой начальник Сальников керте латтача бригадас беча балхо. Тха коллективо ханал хьалха бурув теха укх шера йистеяьккхар 5 эзар метр кIоарга бурув теха юрски скважина, пачхаьалкхенна кходир 364 эзар сом.

Ханнахьа обсадни турбаш, цемент, кхыйола материалаш Iалаш ца яро чIоагIа тIехьатет бурувдеттарий болх. Балха тIа Iаткъаш да бурув деттарий материальни хьашташ во хилар. Буровойшка долха наькъаш чIоагIа деха хиларо а болхлой балха ха дукха зехьа йоаю. Уж дерригa кхоачамбоацараш дIадахара оарцагIа а даьнна укх шера плани тIанийца социалистически декхараши толамца кхоачашдергхиларах тхо дог тийша да аьлар нов. Горбовцева.

Мехкдаьттахой актива собране дакъа лоацаш хиннарий уйла чIоагIа тIайохийташ, цар теркам тIаозаш къамаьл дир «Старогрознефть» НГДУ РИТС-3 начальника **В. А. Деркача.** Пятилетка диълагIча шера ялх бетта тIанийца хинна социалистически декхараш толамца шоай управлене кхоачашдаь хиларах хоам а беш дIадоладир цо ший къамаьл. Хьинари низи кхо ца беш къахьега дийзар хьалхарча ах шера производства резерваш тахкара, гуча а доахаш нийслу кхоачамбоацараш дIадахара, чакхйоахача геолого - технически мероприятей эффективность лакхъяра, скважинашкара шоллагIча методах мехкдаьтта доаккхилга тоадара. Оаха дика кхетаду хьалхарча ах шера даьха технико - экономически хьокхамаш сатедеш ца хилар. ШоллагIча ах шера хьалхашка латтараш кхы а бехктокхамегIа декхараш да. Уж толамца кхоачашдара хийнар кхо ца деш шоаш къахьегаргхилар белгалдаьккхар докладчика.

Цхьадола кхоачамбоацараш нийслу тха балха тIа, яхаш дувц цо дIахо. Автотранспортни контораша каьхат а яздаь енна заявка мара дIаэцац, цу гIулакхо дукха балха ха йоаю, цу тайпара заявкаш елча а ханнахьа хьакхачац транспорт. Тахан мехкдаьттахошта сиха машин эшаш моттиг нийсъелча заявка енна яле а машина яла тигац контораша. Цхьаькха а да тахан ца Iаткъе а кхоана тха балха Iаткъаргдолаш. Духхьала мехкдаьтта доаха операторош дIалаьрхIача, РИТС-3 къахьегаш болчарех 43 процент кхалнахи 57 процент мара Iа нахи ба, аьлар нов. Деркача. Царех 30 шерага кхачанза бараш 8 процент, пенсионераш 15 процент, пенсе баха ха хьатIаотташ латтараш 52 процент, 45 шерага кхаьчараш 15 процент, иштта кх. дI. Цунца дувзаденна «Грознефть» объединене дешара комбинате дукхагIа специалисташ кийчбергболаш гIулакх вIаштIехьдаккха деза. Наькъаши бувзамаши во хилар мехкдаьттахой балха тIа чIоагIа Iаткъаш хилар а.

Бурув деттача, жалови скважинашта капитальни ремонт еча бригадашта бIайха ккача хулийташ хилар чIоагIа пайдане гIулакх долга ховш да вайна, яхаш дувц нов. Деркача, цхьабакъда, къаьнача фонда скважинашта лаьттан кIален капитальнии ремонт еча бригадашка бIайха кхача хилийтача бакъахьа хилар белгалдаьккхар цо. Болх тоабара де дезарех, кхыдолча дукха а кхоачамбоацарех дийцар докладчика.

Бурув тохара балхий еррига управлени хьанийцача хьалхарча ах шера план кхоачашъяьяц тха коллективо аьнна, ший къамаьл дIадоладир Карабулакски бурув тохара балхий управлене РИТС-1 начальника **В. В. Кайтова.** Цхьабакъда, из иштта дале а пачхаьалкхен плани тIанийца социалистически декхараши тIехкхоачашдеш дукха бригадаш шоай хилар белгалдаьккхар цо. Царех я ах шера план 197 процент кхоачашъяь С. А. Хохоева бригада; ялх бетта задани 187,9 процент кхоачашъяь Н. В. Редькова бригада, кхыдараш. Иштта лелац цхьайолча бригадашкара болх, цудухьа управлене кхоачашъяьяц ах шера план. Фуд цун керттера бахьан? Бурув тохача осложненеш хилар бахьан долаш зехьа дайнад теха 1400 метр бурув, организационни мероприятеш чакхйоахача хана ца тохаш дисад 1096 метр бурув, пайда эцаш йола балха ха 42,6 процент мара яц, транспорт, утяжелитель, химически реагенташ ца хиларах, буровойшка долха наькъаш во хиларах, авареш ярах Iалаьмате дукха балха ха йоаяьй. Бурув деттарий хьалаш во хилар бахьан долаш тхо долчара дIа а бувлаш Карабулаке болх беш йолча предприятешка къахьега ух тха дукха болхлой, яхаш дувц цо. Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш шоай балха тIа Iаткъаш хилар, уж дIа а даьха цIенхаштта болх тоабе безаш хилар белгалдаьккхар нов. Кайтова. Активе дакъа лоацараштa шоай коллектива цIерагIа дош делар цо хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдергхиларах.

Пренешка деш дола къамаьлаш чакхдаьлча пятилетка хьалхарча шера плани тIанийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдаь хилар белгал а даьккха шоай торонашка а хьежа керда доккхий социалистически декхараш тIанийцар республика мехкдаьттахоша профсоюзно - боахама актива собране.

Мехкдаьттахой актива собрани чакхйоалача хана хьалхарча ах шера социалистически яхье къаьстта дика толамаш даьхача бурув деттача бригадашта совгIаташ делар. Карара кара тела ЦIе байракхи эзар сом премии елар хьалхара моттиг яьккхача Старогрозненски УБР бурувдетта мастер Шульга керте латтача бригадана, шоллагIа моттигаш а хьожаеш, хIаранена 800 сом премии карара кара тела ЦIе байракхаши елар Горячеводски УБР-ча бурув детта мастер Мисерханов, Старогрозненски УБР-ча бурув детта мастер Черненко керте латтача бригадашта. Социалистически яхье кхоалагIа моттиг а хьожаеш пхиппа бIаь сом премии карара кара тела ЦIе вымпелаши елар Октябрьски УБР-ча бурув деттача мастера Бурова кулгалдеча бригадана, Горячеводски УБР-ча бурувдетта мастер Ошаев керте латтача бригаданеи.

* * *

Мехкдаьттахой профсоюзно - боахама актива собране дакъа лоацаш хилар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро член облсовпрофа председатель **О. С. Беляеви,** КПСС Нохч-ГIалгIай обкома мехкдаьттаи химически промышленноста отдела заведующи **М. М. Афанасенкои.**

Йиссазлагӏа гулъъьча СССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси

ПАРТЕИ ХАЛКЪЕИ ЙОХАРГЙОАЦА ЦХЬОАГIО

(Йистедоалар. Доладур 1-ча оагӀо тӀа).

Сессе дувца доладу СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чӀоагӀдарах дола дош. Цу дешах доклад йир СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара депутата **М. П. Георгадзе.**

СССР Лакхехьарча Совето массава раьза волаш тӀайицар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чӀоагӀдарах дола законаш.

Цул тӀехьагӀа председателал дечо хьакхайкадир цун цӀерагӀа СССР Министрий Совета председатела депутата **А. Н. Косыгина** заявлени сиилга:

«СССР Конституцега хьежжа СССР правительство вӀашагӀйоллларах дола дош СССР Лакхехьарча Совете дувца оттарца дувзаденна хиларцеи, Министрий Совето шии декхараш кхоачашдара ха чакхъяьннилга а лаьрхӀа, шии полномочеш дӀалу Лакхехьарча Советага.

СССР Министрий Совето дехар ду цу заявлене хьакъехьа Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Советага хоам белга».

Дош лу дӀаьхдзь тӀоараш тохаш тӀайица волча КПСС ЦК Генеральни секретара депутата Л. И. Брежневна.

Депутата Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

Новкъостий депутаташ! Коммунистически парте политикагарей Центральни Комитета решенешкарей хьалхе а ийеш, дӀаяхача хана боккха болх баьб СССР Министрий Совето КПСС XXIV съезда решенеша дӀадехарашка хьежжа халкъа боахам дегӀабоалабара декхараш кхоачашдеш.

Вайна хӀанза хьахезар Лакхехьарча Совета хьалхашка шии полномочеш дӀаяларах СССР Министрий Совето яь заявлени.

Из заявлени теркал а еш, Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето тӀадилларах, Лакхехьарча Совета партийни группаси палатий Старейшиний Советашеи хьаллаьца йола предложени шо хьожаргдолаш юкъейоалаю аз — юха а новкъост Косыгин Алексей Николаевич СССР Министрий Совета Председателалла хьожаве. (ДӀаьхдаь тӀоараш тох).

Новкъоста Косыгин Алексей Николаевича тӀадулл СССР правительства составах йола предложени СССР Лакхехьарча Совете хьачуялар. (ТӀоараш тох).

* * *

СССР Лакхехьарча Совето цхьа барт болаш тӀаэц СССР Министрий Совета Председатела яь заявлени хьатӀаэцаш бола СССР Министрий Совета Председатела заявленех бьь соцам. Новкъост А. Н. Косыгин СССР Министрий Совета Председателалла хьожаву, цунна тӀадулл СССР правительства составах йола предложенеш СССР Лакхехьарча Совете хьачуяла. СССР Лакхехьарча Совето СССР Министрий Совета тӀадиллад СССР правительство хьаялца йолча хана шии декхараш дӀахо кхоачашдар.

Цу тӀехь Союза Советеи Къамий Советеи цхьана яь хьалхара заседани дӀакъовлар хьакхайкаду.

* * *

15 сахьат даьлча Йоккхача Кремлевски дворецe хьайийлар СССР Лакхехьарча Совета Союза Советеи Къамий Советеи цхьана яь шоллагӀа заседани.

Депутаташеи хьашашеи чӀоагӀагӀа, дӀаьхдаь тӀоараш тохарца тӀаэц Коммунистически партеи Советски пачхьалкхени кулгалхой.

Председателал деш ва Союза Совета председатель **А. П. Шитиков.**

СССР Лакхехьара Совет СССР правительство — СССР Министрий Совет хьаяра хьакхъехьара дош дувца йолалу.

ДӀаьхдаь тӀоараш а тохаш тӀайицача СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина къамаьл де дош лу.

СССР Лакхехьарча Совета тӀадилларга хьежжа А. Н. Косыгина чӀоагӀъе оттаю КПСС Центральни Комитетои СССР Лакхехьарча Совета партийни группаси могаь йола Советски Социалистически Республикай Союза правительства — СССР Министрий Совета состав. Цо цӀераш йоах СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместителалла бахийтара болча кандидатий, СССР Министрий Совета Председатела заместителий, министрий, СССР комитетий председателий, правительства кхыча члений, хӀаьта иштта шоаш болча гӀулакха тӀа хилараx СССР Конституце 70 статьяга хьежжа СССР Министрий Совета юкъе болхача союзни республикай министрий Советий председателий.

Конституце оттадаьча СССР правительствана юкъеболхача СССР Министрий Совета къахьегамеи алапеи Пачхьалкхен комитета председателеи СССР Министрий Совета маьхаш оттадара Пачхьалкхен комитета председателеи хьакъехьа, аьлар дӀахо А. Н. Косыгина, йоагӀаш йола предложенеш кхы тӀа СССР Лакхехьарча Совете хьачулургья.

СССР Лакхехьарча Совето цхьа барт а болаш чӀоагӀйир СССР правительства — СССР Министрий Совета состав.

Цул тӀехьагӀа А. Н. Косыгина аьлар:

Депутата А. Н. КОСЫГИНА къамаьл

Хьамсара новкъостий депутаташ!

Мукъаба сона оашош чӀоагӀбаьча берригача Советски правительства члений цӀерагӀа а сайгара а тхойх шун бенна тешами правительства болх могабари бахьан долаш вай партена, цун Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета доккха баркал ала. (ТӀоараш тох).

Сессе къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева дӀаяхача хана СССР Министрий Совета балха баь мах правительства ерригача составо хьатӀаийцаб вай сийлахь-доккхача советски халкъа хьаштаьшта берригa тха болх дӀахо а эргабаьккха тоабара беш бола тӀахьехам а лерхӀаш.

Оаха дика кхетаду СССР Министрий Совета члений даь сий мел лакха да а цар бехктокхам мел боккха ба а. Бакъда Советски Социалистически Республикай Союза пачхьалкхен лакхера орган еш Советски правительства керда состав цхьа барт а болаш чӀоагӀъяьча акта тӀа вайна эггара хьалха гу вай Коммунистически парте политика, йоккхий коммунистически идеалаш кхоачашъяра тӀехьа цо хаддаиза нийсен лоаттабу къовсам бизза могабеш хилар.

Халкъа боахама, Ӏилмана, образованена, культурана, пачхьалкхен балха кхыча сферашта кулгалдеш СССР Министрий Совето бу болх, Советски пачхьалкхен чуреи арахьареи политика лерраг Ӏеи стабильность йолаши хилар кхестаду вай общество дегӀайоагӀача КПСС болча лоархӀамо, социально-экономически хувцамий Ӏилма ларда тӀа оттаьча стратегеи политикаси, коммунистически общество хьалъяра де лерхӀача сийлахь-доккхача хӀамаша.

ХӀанзарча исторически хана вай общество социально-экономически дегӀаахара кертера лостам, общества боахама а культурни а вахара хьакъехьара хьадда дола декхараш, хӀаьта иштта вай пачхьалкхен арахьара политика массе оагӀорахьа хьожаш оттаь я КПСС XXIV съезда решенеш тӀа, КПСС ЦК Пленумий соцамаш тӀа. Политбюро кертерча решенеш тӀа, КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева даьча программин къамаьлаш тӀа.

СССР Министрий Совета, ерригача министерстваштеи ведомстваштеи хьалхашка латт мехко оттадаь декхараш практически кхоачашде дезаш хиларца бувзабенна геттара боккха болх. Цо вайгара массанегара дӀадехаргда берригa низ, хьинар, инициатива дӀалуга, балха ерригача участкашка из кхоачашбара хаддаиза дикагӀдараш лохьлга, гӀулакх бокъонца творчески делга. Парте директивашка хьежжа Советски правительствас шии теркам тӀабохийтаргба вай сиха дегӀабоагӀачеи тӀа-тӀа чоалхане хулачеи боахама деш дола кулгал дӀахо а тоадара, дисциплина, организованность, шийгара а пачхьалкхен аппарата ерригача звеношкара а дӀадехар лакхдара.

Хьамсара новкъостий депутаташ! Партеи халкъои беннача тешамо боккха бехктокхам тӀабожабеш хиларал совгӀа, из дог ураоттадеш йола сийлахь-йоккха стимул лерхӀаш оаха хьатӀа а эц.

Мукъаба сона правительства берригача члений цӀерагӀа а сайгара а оаш бенна боккха тешам ца боабаран вай сийлахь-йоккхача Коммунистически парте тешаме кулгалдеш коммунизм хьалъеш доллача советски халкъа лоӀам кхоачашбаран долла хӀама СССР Министрий Совето дергхиларах шо тешаде. (ДӀаьхдаь тӀоараш тох).

Депутаташ СССР Генеральни прокурор оттавара дешага хьажа болалу. Къамаьл де дош лу СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела депутата **Н. В. Подгорнена.**

Депутата Н. В. ПОДГОРНЕ къамаьл

Новкъостий депутаташ! Ховш ма дарра, СССР Генеральни прокурора полномочей конституционни ха ворхӀ шу я.

Новкъост Руденко Роман Андреевич цу посте 1967 шера оттаваь а тӀаккха цун полномочей ха чакхъяьнна а хиларца дувзаденна укх сессе ден повесткана юкъедихьад вай пачхьалкхен Генеральни прокурорах дола дош.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо юкъеяхь Генеральни прокурора гӀулакха тӀа юха а новкъост Р. А. Руденко оттавара хьакъехьара предложени. Из предложени могаяь я КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета партийни группас, палатий Старейшиний Советаша.

Новкъост Р. А. Руденко пачхьалкхен балха йоккха опыт йолаш ва. 40 шу совгӀача хана болх бу цо прокуратура органашка, советски юстице вовзаш волча деятелех цаӀ хиларах тарра сий деш а ва.

Генеральни прокурор керте латта прокуратура органий цаӀ йола система оттаяь я вай общества деррига вахаре социалистически законноста принцип Советски пачхьалкхен. боахама - организаторски социально - культурнии дӀакъоастае йиш йоаца предпосылка хиларах тарра хаддаиза кхоачашъе гӀо дара.

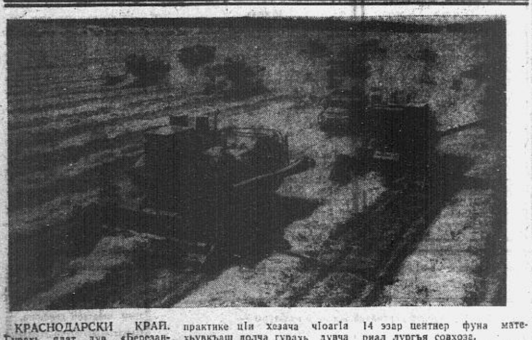
Новкъостий депутаташ, мукъаба сона КПСС Центральни Комитетеи СССР Лакхехьарча Советеи шийх бенна тешам новкъоста Р. А. Руденкос боаберг ца хиларах, СССР Генеральни прокурора Конституце тӀадохка декхараш мадоаггӀара цо кхоачашдергхиларах шоай цӀерагӀа тешам бала. (ТӀоараш тох).

* * *

Цхьа барт а болаш тӀаэц СССР Генеральни прокуроралла **Р. А. Руденко** оттаварах бола соцам.

Ден повестка деррига дешаш дийша даьлнад. ЙиссазлагӀа гулъяьча СССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси дӀакъовлар хьакхайкаду.

(ТАСС).

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ. Гурахь ялат дув «Березанская» яхача опытно - семеноводчески брахама кха 7000 гектарал совгӀа лаьтта дӀалоацаш да. Укхаза элита фуи дуиен практике цӀи хезача чӀоагӀа хьувкъаш долча гурахь дувча кӀини мукхен хьалхара репродукции кхею. Гурахь був мукх гектара тӀара 46—50 центнер чуэц боахаме хӀанз. Укх шера 14 эзар центнер фуна материал лургья совхоза.

СУРТА ТӀА: гурахь дийна ялат хьоккхаши оардаши да.

Е. ШУЧЕКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ПАРТИЙНИ ХРОНИКА

КПСС Ленински райкома бюрос 1973 —1974 партийнин комсомольски дешара шера итогаш яьй. Пропагандистски балха юкъе дика дакъа лацарах политзанятей, кружокий, семинарий дукхача кулгалхошта КПСС райкома сийлен грамоташ еннай. Царна юкъе ва Грозненски ремонтно - механически завода производственни отдела начальник Божедомов, «Росбакалея» Нохч - ГӀалгӀай контора управляющи Самхадов, Грозненски УБР керттера геолог Шаннян, «Родина» совхоза керттера агроном Блошкин, кхыбараш. Верригa 38 саг.

* * *

Коллектива членашта юкъе беш бола интернациональнии атеистически кхетам балара болх мелбалийтарах чӀоагӀа критика яьй Ташкалински автотранспортни контораи № 1572 йолча автоколоннай партбюрошта. Цу дешага хьожаш, цу предприятей парторганизацей секретарашка Аслановгеи Алиевгеи парте Старопромысловски райкома бюрос дӀахайтад производстве болхлошта а нах баххача а атеистически интернациональнии болх бара нохчехи гӀалгӀаехи боа нах юкъеозара гӀулакх цар ледара деш хилар. Нохчехи гӀалгӀаехи волча 16 специалистах политически балха юкъе дакъа лоацаш цхьаккха а вац.

Парте райкома бюрос АТК-ан автоколоннан парторганизацей секретарашкара дӀадийхад уж кхоачамбоацараш укх гаргарча лоацача хана дӀа а даьха, КПСС Нохч - ГӀалгӀай обкома Х-чеи XIII-чеи пленумий соцамашка хьежжа идеологически болх тоабелга.

ДӀАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА ВОЧА ГӀУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

УРДУВ — КАЧЪЕЛЛА БАРГАЛ

ГӀалгӀай багахбувцам кӀезиг-дукха а бовзаш волча сага дика дагадоагӀа хургда укх тайпара дувцар. «Дика, хьаьнала саг ва хьа поалахо, — аьннад хьаьшо фусамдаьга, шийца къамаьл а даь хаттар а даь поалахо араваьлча. — Эздий къамаьл долаш, хоза оамал йолаш саг ва-кх из.

— Бакълуваш хила мег хьо, — жоп деннад фусамдас, — дукха, ха йисаяц из фу саг ва ха.

— Из фу яхилга да, мишта, фу дича ховргдолаш да из, — юха а хаьттад хьаьшо.

— ХӀанз йоӀ кхуваш йоагӀа цун, — аьннад фусамдас, — йоӀ маьре йодача хана нейцийна тӀера мел цӀока йоаккх хайча гучадаргда-кх из хьаьнала саг вий».

Цу дешаша къаьгга хьагойт вай даь-даьшта, цар даьшта, хьаьнале къакъегаш мел хиннача сага урдув ца дезаш хиннилга. ХӀаьта а, хӀанз а тӀехьа цхьабола нах хул шоашта тӀера бехк дӀабаккха гӀерташ, урдув хӀана доакх шоашка аьлча, из даьй хана дениз хьадоагӀаш гӀулакх да, яхаш. Из нийса дац, хӀана аьлча, хьалха а хиннаб урдона пхьена хӀама яикхара, кхыдолча воча гӀулакхашта йоагӀача тайпара духьале еш а, хӀаьта шоашкара из хӀама ца доалийташ а нах, хӀанз а ба уж геттара а дукхагӀа ба.

Масала, Яндаре вахаш волча Хашагульгов Сонпа Бембулата шии йоӀ цхьаккха тайпара урдона хӀама ца доаккхаш шийна тоача маьре яийтай. Из урдув даьккхадац аьнна е цун йиий а, е даь а хӀама эшаденнадац, цхьабакъда юрта а, наха а хьалхашка дукха сийлахь-м да цо шии дезалхо ца вохкар.

Цхьа-ши шу хьалха дар из. Берригa балха бола кхалнах, цӀагӀара цӀен-ноаной сельсовете вӀашагӀ а теха йоккха сход хилар. Цига дукха дийцар урдох лаьца. Дукха къамаьлаш дир сеточни цехе, школе, тикача, кхычахьа а балха болча кхалнаха, хӀаьта цул совгӀа, мехкараша аьлар шоашта урдув ца дезилга, из даккхара шоаш раьза боацилга. Цига хержар цу гӀулакха тӀахьожам баргбола комисси. Цу комиссе декхар дар яхар-яр нийседелча урдув ца далийта а, ца даккхийта а хьажар.

Дукха ха ялалехьа из сход йицьелар, хӀаьта комисси, ше ца даьча хӀаманга хьежжа, юртарча наха вӀалла йий а ханзар. Цу комиссе юкъе хинначарех а тӀехьа цхьабола мехкарий маьре бахар, шортта урдув а даьккха.

Иштта мара хӀама хилац доаггӀача тайпара кулгал а деш болх дӀа ца бихьача. Вай, гӀалгӀай, да цхьа кица: «Шиш боацаш кха а мегадац, да воацаш цӀа а мегадац», — яхаш. Ше-шегӀа хӀама вӀаштӀехьдаьнна цхьаккха моттиг яц. Нагахьа санна юрта бахача боккхийча наьха, кхийна мехкарий болча даьй-ноаной шойла цхьа барт а баь, урдув довкхаргдац аьнна чӀоагӀо е вӀаштӀехьа ца даьлча, цу гӀулакха оарцагӀбала мегаций коммунисташ, депутаташ, юртара гӀулакхера нах!

Юрта кӀезига бац, къаьстта совхоз-техникум йича дениз, юртбоахама тайп-тайпарча моттигашта кулгалдеш бола нах, трактористаш, шофераш, иштта кхыча учреждениешка а балхаш дераш. Цар хӀара кхоалегӀчун хӀана бац аьнна кхийна дезал ба цӀагӀа — кагий нах а мехкарий а. Тайп-тайпарча совгӀаташца белгалбаьха, хьинаре къахьегаш дукха нах ба юрта. ЧӀоагӀа дика а нийса а хургдар урдув юкъера дӀадаккхара цар хьокхам лоре. Шеко яц царна тӀехьа из хоза гӀулакх массане а хьаллоацаргхиларахl

Урдув хӀана доакх, аьнна хьоадича цхьаболчар раьза боацаш оал: «Из хьанийца ахча нускала даьгеи наьнагеи дусаш дац», аьле. Из ца эша къамаьл да. Ха дӀа ме йода наьха хьал тоалуш доагӀе, хӀаьта цунга хьежжа лакхлу урдув а. Нагахьа санна хьалха 1000 сом мара урдона луш хиннадеце, хӀанз 4000—5000 сом дала дезаш хул.

Сенна деза из селлара чӀоагӀа цӀока яьккха хьанийца ахча! Эше а, ца эше а цунах эц бӀарзкъаш дутта машина, барзкъаш тега машина (уж шиъ дилла а эц!) МассагӀа я уж кхы мел яр. ХӀанз уж хӀамаш йоацаш саг вац, хӀара шу массаза доал хӀама хувцалу, кердадоал. Шоашта эшар хьаэца ховргда керда баха хайшача дезала.

Дукха ха йоацаш чӀоагӀа хьаштдоацар хилар Наьсарен районе СурхотӀа вахаш волча Дакиев Идриса дезала юкъе. Договорах балха ваха хинна цун воӀ хи чу ваха венна цӀавера. Сенна деза из иштта даьккха ахча! Из деза урдонна. Фу де деза цу зӀамигача саго, къавенна да а хилча, хӀаьта йоалае езаш саг а хилча! Е ахча хила деза цунга, ахча ца хуле саг йоагӀаргъяц. Цхьаннена а дагадохац из ахча да ухачар кхухьаш дола вонаш, цар леладу эхь дайна гӀулакхаш.

Эггара хьалха шии дезалхочун вахар толхадер, кийрчадоаккхар даи наной да. Из хӀанад аьлча, урдув оалаш йола «баргал» эггара хьалха цар хьоарчаю шоай дезалхочун когех. Цунах мукъавала ца могаш дукха зама йоакх цо. ХӀаьта хала а атта а из когаш тӀа хьалъураэттача цун хьалкхув саг йоалае езаш воӀ, е маьре яха езаш йоӀ. Панкха юха а, хьалха санна даьгара воӀаӀа а кхоачаш дӀадода из гӀулакх.

Цкъа сайна вовзача зӀамигача сагаца къамаьл деш аз хьаьттар из кастлашха саг йоалае, сакъердам хилийта дагавий, аьнца, «Сакъердамм даьра бацар из, — аьлар цо, — адамех доалла цхьа гӀод да-кх».

Цун уйлаш кхетае халадац: дукха ба вай кагий нах шоашка урдох дзла ахча хиллалца саг йоалае йиш йоацаш. Мишта йоалаергья из кӀезиг-мезиг хӀамах вай хӀанз «Ӏехалуш» ца хилча. Дукхха а моттигаш нийслу шийна езаш йола йоӀ зӀамигачa сага йоалае йиш йоацаш. Нагахьа санна из зӀамига саг шоаш ма яххара веца, йиий даьша саг хьа ца луш ют цхьацца бахьан а даьккхе, молла уж шойла безаш бале а кагирхой вӀашагӀкъоастабу, ахча ца хилар керттера бахьан а долаш.

Дукха ха йоацаш цхьа саг ехаш моттиг нийсьелар. Еха лаьрхӀа саг юкъера дешар дийша, хоза хьаькъал, кхетам болаш къона йоӀ яр, хӀаьта из йоалаер, наха во ца лоархӀаш зӀамига саг вар. ЗӀамигача сага дай 4000 сом а ийца дӀатӀабахача, кӀалхарча зӀахалаша аьннад, 500 сом кхы хьатӀа ца делча цхьаккха хӀама а хургдац. Кхы де хӀама доацаш, шоай захалаш болча юрта бахача нахагара из ахча юхалург дийха а дийха дӀаденнад урдонна. ХӀаьта цул тӀехьагӀа гаргара нах а хургба царех, хургбий!! Из воӀ волчуи кхы а кхо воӀ ва...

Ужжамо дола хӀамаш бахьан долаш керда вӀашагӀкхийтта дезал эйхьаза бувл, шоайла тӀехбеттамаш бу: «хьокхм шортта ахча деннад, хьо вӀалла Ӏо а ца хови лела мегаргйолчарех я», яхаш.

Цу тайпарча тӀехьадисача вочa гӀулакхашца хаддаиза, эггара лирагӀа бола къовсам лоаттабе беза юртарча коммунисташа, депутаташа, интеллигенце, гӀулакхерча наха, хьинаре къахьегарца шоай сийле яьккхараша, депутаташа, комсомольски а, общественни а организацеша шоашкара шоай юртахошта бизза хьокхам а луш.

Ф. ХАМХОЕВА,
Яндрерча 8 шера дешача школа хьехархо.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛЕРАГIА

«Бе-бе лел гӀулакхаш». Иштта корта а болаш заметка кепатехаяр укх шера 11 июле араданнача «Сердало» газета тӀа. Малгобекски районерча «Кавказ» колхозе ялат чуэцара юртбоахама машинаш кийчъеча хинна цӀенхашттара кхоачамбоацараш дувцаш яр из. Цу гӀулакхах Малгобекски горисполкома председатела нов. Яндиева ух тайпара язду редакцега:

— «Кавказ» колхозе техника ялат чуэца кийчъеча хинна кхоачамбоацараш дувцаш араяьнна из заметка йийцай колхоза правлене заседане. Эшаш мел хиннача инвентарац, оатхалашца бокъонца ремонт а яь балха араяьхай ерригa комбайнаш. Сихдаь чуэцаш да «Кавказ» колхоза кхашкара ялат. 20 июле мукх чуийца а бьнна хӀанз гураха дӀадийна кӀа хьокхаш ба механизатораш.

ХӀаьта цхьоагӀонца чуэцаш латт района кхыча боахамашкара ялаташ а. ЦӀендаь дӀадаьхад цу заметка тӀа дувцаш хинна деррига кхоачамбоацараш.

ДОАКЪАР IАЛАШДАРА ЙОАКХО Ю

Гурахьа йийна культураш чу а ена. доакъар Ӏалашдара оарцагӀбаьннаб хӀанз Шелковской района «Червленский» колхоза къахьегамхой.

Укх шера планагӀа 5340 тонн йол, 1100 тонн сенаж, 6149 тонн силос Ӏалашъе езаш ба червленцаш.

ХӀанзле цхьадола толамаш даьхад доакъар Ӏалашдераша. Планал 554 тонн дукхагӀа йолаш сенаж кийчъяьй, баьцех 1560 тонн силос йолла кхоабаьб, хӀаьта йол 3100 тонн гаргга Ӏалашъяьй.

Аьла лаьрхӀа хӀанз 425 гектара тӀара шозлагӀа люцерна хьекхай. ХӀанзле 350 гектара тӀара гулъяьй йол. ДукхагӀйолча аьлах кепаш яьй.

Къаьстта дика къахьег Федюшкин Анатолий Ивановича кулгалдеча бригадерча доакъар Ӏалашдераша.

Гурахьа йийна культураш чуийцачул тӀехьагӀа лаьтта аьха а аьха доакъара лаьрхӀа хьажкӀаш, буц дӀаювш ба хӀанз колхозхой. ХӀанзле 106 гектара тӀа силоса хьажкӀаш, 74 гектара тӀа тайп-тайпара баьцаш дӀайийнай цар.

Йоакхо яьй колхоза правлене доакъар Ӏалашдеш боахкача наьха балхацара материальни безам совбаккхара.

Пхе дийнахьа 900 тонн сенаж Ӏалашъяьча звено болхлошта хӀаранена доагӀачул 50 процент дукхагӀа ахча лу. Цул совгӀа доакъар Ӏалашдара план кхоачашъеча звенона 50 сом, план 125 процент кхоачашъяьча звенона — 75 сом, 150 процент совгӀа кхоачашйича 100 сом премеш яла оттадаьд.

Х. МАГОМЕТОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

«ДИКА МЕЛ ДАР ХИЛДА ШОАНА!»

ХӀара Ӏуйрийна 7 сахьати 25 миноти яьлча Нью-Йоркски телевизорий экранашка гучайоал Норма Куорлес яха куц дола кхалсаг. Нийса пхи минут яьлча дӀакъайлайоал из. Цу юкъа тайп-тайпарча товарашта реклама ярца цхьана цо дувц дӀадахача дени-буси хиннача событеех. ХӀара дийнахь дувцар цаӀ да, хувцалур «географи» мара яц.

Броиксе наркоман вийнав.. Бруклине цӀагӀа хьачуйоаллача цхьа кхалсаг йийнай... Куинсе вӀаши тепчаш йийттай баре... Манхэттене парке артист вийнав..

Хила-м кхыдола кердадараш а хул, бакъда, цхьаннахьа цхьа саг кхыча дунен тӀа ца вохийташ цӀаккха а хилац. Уж хсамаш деча хана кьахьокх асфальта тӀа Ӏодаха цӀий, е венначуи дакъа. Хетадала тарлу, нью-йоркцаш нах боабар мара кхы хӀама деш бац, аьнна. ФуннагӀа-моллагӀа дале а, балха бахалехьа сихбенна кофе молаш боахкача горожанашта криминальни хроника цхьаькха а порци лу, хӀаьта диктора царга оал ше даим оалар:

— Са цӀи Норма Куорлес я. Дика мел дар хилда шоана!

Зуламаш, зуламаш... Американски пресса тишъенна тема м из. Бакъда, байнараш цох цхьаккха оатто хилац. Дукха ха йоацаш «Вашингтон пост» яхача газета корреспондента цу темах статьяй бӀарчча сери араяьккхар.

Цу тайпара статистика езараша хӀанз дӀаязде мегаргда соахка США бахача нахага 1639045 герз, царех дукхагӀа яраш тепчаш а йолаш дехкад аьнна. Из герзаццарча низашта, къаман гвардена, полицена лаьрхӀа арахийцар доацаш да. Цул совгӀа доазол дехьа ехкай чарахьий я яхаш йола 900700 топ. 1968 шера конгрессо тӀаийцача законо доазал дехьа чарахьий герз дохка мара бокъо лац.

Ховш ма хиллара, деррига герз далац, хӀаьта мел даьннар нийса а кхетац. Мел мисел герз «нийса кхет» тахка лаьрхӀар Джон Старрас. Дохкача герза дуккхилга диллача «из цифра йоккха хиланзар». Масала, 1973 шера «верригa а вийнар» 8870 саг мара вац. Долаш долчуи хила йиш йолчуи юкъе «мел йоккха юкь йоалл» хьажа лаьрхӀар Старрас: соахка герзаца США цхьан сахьата юкъера лаьрхӀача цхьа саг вувш хиннав; хӀаьта хӀара шийтта секунд массаза йоал е топ, е тепча йохкаш хиннай.

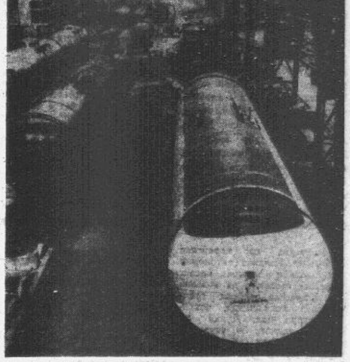
Цифраш ловзаяра тӀера ба Америке. Цхьабакъда, криминалистика фуй ца ховчоа а шаьра гу кара герз децаре иззал дукха нах боабергбоацилга. Саг вийнар ше герз леладарах дехке воал. ЭгӀазвахача хана из кара хиннадецаре цӀий Ӏо ца дахийта мегар цо...

Герз тӀаоттадий ду дукхагӀдола зуламаш: самолет йигаргара дениз цӀагӀара хӀамаш яхьарга кхаччалца. ХӀаьта зажигалка эцачул аттагӀа да США тепча эца. Фу дех хӀанз револьверех? Цу хаттара дола жоп корадоагӀарга «Штоган Ньюс», вешта аьлча «Тепчаех дола кердадараш» яхача газета тӀа. Июле араяьннача цхьан номера 112 оагӀои тӀа я цкъа эцаш дуккха а дӀаэцачунга маьхах дарегӀа тепчаш йохкаргья, аьнна кепатеха объявленеш. Эггара дарегӀа йолча тепчах 9,5 доллар доаккх, е вешта аьлча спортивни маьчех миссел.

Американцаш зӀамигача маьхах хӀара саго эца йиш йолаш герз хилара раьза боацаш хьайзача фабриканташа оал герз дохкилга декха йиш яц, хӀана аьлча цо толхаергьяр «демократически принципаш». ХӀаьта герз цахаддаш детташ латт. Цун итогех Ӏуйрийнара ший сводка чаккйоаллаше а:

— Дика мел дар хилда шоана! — оал Норма Куорлеса.

Г. ГЕРАСИМОВ,
АПН соб. корр.
Нью-Йорк.

Польски Халкъа Республике 1200 гаргга сжиженни газ, коача доагори химически продукташи дӀа-хьа кхахьара лаьрхӀа цистернаши, цементи, кӀори, иштта кхыдола мухьаши кхухьа вагонаши доазол дехьарча мехкашта лаьрхӀа хьаергъя укх шера Свидница городерча (КӀалара Силези) «Свидница» яхача вагонашъеча заводо. Машинаьккъа транспортни средстваштa еш йола экспорт — польски экономика керттерча пайда луча статьях цаӀ я.

«Свидница» яха марка тӀа йола изделеш дукхагӀа дӀайихь Советски Союз я.

СУРТА ТӀА: предприяте сборочни цех.

ЦАФ—ТАСС сурт.

Р. НИКСОНА КЪАМАЬЛ

ВАШИНГТОН, 27 июль. (ТАСС). Президента Р. Никсона США экономически хьалах къамаьл даьд Лос-Анжелесе.

Президента белгалдаьккхар «ХӀанз США-на хьалхашка латта эггара йоккхагӀйола проблема инфляци я», аьнна. Инфляцена кӀалхаръяла правительствас лоаттаю политика ювцаш, Р. Никсона цу хьакъе радикальни гӀулакхаш дара духьала дийцар.

Р. Никсона аьлар маьхашта лоаттабу тӀахьожам юхаболабе дагавац ше, подоходни налог кӀезигьяра духьал къамаьл а дир.

1974—1975 финансови шера пачхьалкхен бюджета расходни дакъа кӀезигде лерхӀаш ше хилар хьаккхайкадир президента.

Р. Никсона хоам баь ма хиллара, «рузкъан кхомбара гӀулакх» лерхӀаш, пачхьалкхен гӀулакхера 40 эзар саг балхара дӀаваккха распоряжени еннай цо.

Р. Никсона иштта аьлар «чухь эшача гӀулакхашка дӀахеххийта ассигнованеш дукха гӀа хилийтарга» йоаха еррига законодательни предложенеш соцаергья ше.

Президента даьча къамаьло тешал ду американски экономикана боккха мухь хинна тӀайнжа геттара йоккха тӀема бюджет меттахьа а ца йоаккхаш, хьалха а санна духхьала социальни хьашташка дӀайохийта расходаш кӀезигьяра чотах инфляцена кӀалхаръяла дагайолаш США правительство хилара.

Кхаь оагIорахьарча переговорашка

ЖЕНЕВА, 27 июль (ТАСС). Селхан делкъел тӀехьагӀа е лаьрхӀа хинна Кипра хьакъехьара кхаь оагӀорахьара переговораш яра юкъе дакъа лоацараш аргӀана вӀашагӀкхетилга хиланзар. Кепайоазонна яьча заявленеш тӀа Греци Турции делегацей викалаша вӀаши бехке беш къамаьлаш дир.

Переговораш еча хана делегацей юкъе этта халонаш хилар Кипрера тӀом соцабарах машар меттаоттабарахи йола Кхерамзлен Совета йола резолюци кхоачашъяра Греции Турции духьалара гӀулакхаш леладеш хиларца.

Турецки делегаце викало аьлар тӀом соцабарах дола дӀадехараш Греце делегаце дувцарех духхьала цӀена тӀема проблема а лерхӀаш, хӀаьта Турце из проблема лерхӀ цхьана ханна политически а тӀема а. «ТӀом соцабара дош дувца йиш яц цхьана ханна Кипра кхоанара политически статус а ца ювцаш», аьлар журналисташка Турце кхыча мехкашцарча гӀулакхий министра советника Х. Ульмана.

Селхан сарахьа укхаза хиннача пресс-конференце Турце кхыча мехкашцарча гӀулакхий министра Т. Гюнена белгалдаьккхар ООН Кхерамзлен Совета 1974 шера 20 июлера резолюци кхоачашъелга сихданза даргдоаца гӀулакх да. Цу резолюце тӀа оттадаь тӀом бизза соцабар Киперча тӀема юкъе дакъалоацача деррига а тӀема инзашта доагӀаш хила деза. Бакъда, Кипра проблема къоастаяр тӀом соцабарах хинна ца Ӏеш Кипре конституционни порядок юхаметтаоттаярах латташ а да, аьлар цо.

Шии оагӀорахьа Греце кхыча мехкашцарча гӀулакхий министра журналисташка аьлар «переговораш кӀоаргга кризис йолаш хиннай».

М-С. ПЛИЕВ

КЪОРГА ЧУ

ДУВЦАР

ТIЕХЬАЯХАЯР тIема шоллагIа гуйре. Хала тIемаш латтар фронташка. Адамаш цIимхара а гIайгIане а дар. Кавказа наIараштa хьатIаэттавар моастагIа. Цо хIалакдора советски наха шоай кулгашца хьа мел кхеллар. Iоажали, цIийн дар моастагIчун ког Iо мел эттача гуш хиннар. Сигле а елхаш яр дараагIа. Хьалкхайдача хьа хIана лоецалац аргдолаш Iочу а охкаенна латтар баьде морхаш. Массехк ди дар маьлха сердал гуча ца йоала. ТIема заманца тардала гIерташ санна хеталора Iалам а.

Цхьабакъда, вахар кIеж йоахаш кхеххар. Дийнахь а бус а сацацар болх. ТIем тIа бахача моарой моттигаш хьалийцаяр четаша, кхелетача бераша. Шишша - кхоккха сменах бора цар болх. Иштта дар юрташка а. Сабелгало яьлча дена боал къовлабаллалца хьажкIаш чуэцам боахкар колхозхой, бераш. Тоьала ха яр юртара цаI мара йоаца школа къайла латта. ДIа - юха долхаш дола тIема доакъош сецар цучу салаIа. Лозунгашца деррига язлаь дар школа пенаш. Цахалдаш санитарни поездаши эшелонаши ухар машиннаькъа тIа гIолла. ГIайгIа а бала а латтар хIара дезале. ТIом болабелча денз массехк таьзет дилладар юрта, фашистех леташ турпалаз гойташ байнарашта. Цхьбакъда, БаIадал-м вацар е тIема а, е мехкага енача халонна а сагота.

Цхьа бутт хьалхагIа бIаринга саьргех цхарал а буллаш лакха карт йолаяьяр цо доккхача ковна гонахьа. Ца тулийташ, шийн хан-ханнахьа ладувгIар Совинформбюро хIара дийцахьа деча хоамашка. ТIаккха ара а ваьле ладувгIар цо нахага, шийна хезар бакъдий хьожаш. Цу хоамаша наха цатоэм беча БаIадалийна тоам хулар. Нахага кхаъ беча кортa чубодар, церган хьекхайора, дорх деннача аькхо санна. ЭгIазалах биза бар БаIадалий кер. Дуккхача шерашка тIадама тIехьа - тIадам, коанана тIехьа - коана Iовш Iайнаяр из. Коллективизаци еча шерашка кулак ваьвар БаIадалах. ДIаяьхаяр шин пен юкъе лочкъаяь яьхка хьажкIаш. Чухьажа баьхкараштa хьалха хиннача уполномоченнена шалта техар цо цу хана.

— Са ков да! Са цIа да! Са хьажкIаш я! Укх сай кулгашца оасар а деш хьалкхеяь. Хьоргьяц - цхьа хьажкIа, — аьлар цо.

БIаьхбенна лаьттача граждански тIемо хир хоададаьдар адамий. Моцал латтар беррига мехка. Малхбузехьара цахаддаш хьаухар кIалбиса нах. Юрташка вIашагIъелхаяр къебарий комитеташ. Наха шоай торонашка хьежжа новкъостал дора. БаIадалийна бала бацар цар. Е мехка бала а бацар БаIадалийна. «Со вита», йоахар БаIадалас. «Шоай хьаштдале моцал а оза, ла а ле, со вита».

БаIадали БаIадал моргаши бита йиш йолаш дацар гIулакх. Революцен, Советски Iаьдала кхел яр цу хана къоастош хиннар. ХIаьта БаIадалас хьалхаяьхар ший, ший дезала кхел яр. Цудухьа техар цо хьажкIаш чуйоахкача пена диг техача уполномоченнена балам Iооллаболийташ яр санна йола шалта а. Техандаь гоIIаваь чувеллар БаIадал. Суд а яь СибарегIа вихьар. Цхьабакъда, БаIадал вада а велда цIавера СибарегIара, мукъаваьла цхьа шу мара ца дисача хана. Кулакий бандах дIа а кхийтта зуламаш леладир. Массехк шу даьккхар иштта лелаш. Дукха дар БаIадалас даь зуламаш. Цунна уллув лийнараштa а хацар боккъонца вола БаIадал мишта ва. Из Iемаьвар аьхкан лар мара йоацача лоаман бо-

сешка лела. Аьхка мара ца соцача хьагIарашка деноши бийсаши даха. Баьдеча бус кIийлен тIара меттахьа топ етта. Хьанна ховра мел дар цунна карагIдийнна зуламаш? Бакъда, кхоачам болаш дар наха ховш цунна карагIдийннараш а. Цкъан - поэзен яьнна Iийнаяцар цун карагIа пхезза ювла австрий топ, кIезига лотаенная шийна тIехьа доккха зулам мохкадеш цIилеторг. Цхьаккха а къахетам бацар цун кердача Iаьдалца, из халь оттаде, цун лард чIоагIъе гIерташ шоай низ, вахар ца кходеш наб-са дайна къийсарашна. Дог къизен кулг чIоагIен дар БаIадалий.

...Из дар тIом болабала иттех шу хьалха. Яхка йолаяьяр колхозаш. Чуйнна индустриализаце планаш кхоачашъеш доаллар халкъ. Тоъаш бацар кхача, барзкъа. Мехка миI-миIинге хьалъеш яр йоккхий гIишлош. Из иштта дале а чIоагIъяьяр гIалгIай мехка гIолла чакх а доалаш массехк бIаь километр дIоахал долаш канал диллара оттаяь план. Эрсий, татарий, башкире мехкашкара гIалгIай мехкагахь йолаелар говрий гIудалкхаши нахи тIалатта цIера машинаш. Даккха доладелар «Алханчуртский» канал. Из чакхдаккха дезаш дар орашкен аьлешкен гIолла. Дийнахь-бус оахкаш латтар лаьтта, болчакхашца кара дIа а кхухьаш Iодоассадора из. ГIалгIай мехка цу хана фуй хацар трактор. Шоай бовкъамаш тIа революцен кортамукъале кхухьаш тIема ала тийда говраш яр хIанз дукъа яьхкараш.

САРРАЛЦА болх а баь бийшабар болхлой. Чукхийттача бер чу яжаш йоахкар этта говраш. ТхьагIар вахавар уж лораеш ваьгIар а. Дукха йоккха йоацача боса гIолла сийна буци зизаши когашта кIал теIа а деш шин саг вар говраш йолчахь воагIаш. Хьалха водачун бе пхезза ювла топ йоаллар. ГIапаш хьерчар урагIеи - пхорагIеи. Вож кхелета кIаьнк вар. Набарах воаллаш лувжар из тхир диллача баьца тIа. Цунна ги галий доаллар. Цу чу йоаллар массехк дирсти, бIаьха муши. Истинга цхьа йист а йоаллар, говра нувра талбаш хиллал. БаIадали, цун воI Муни бар уж. Пхьера ха хинначул тIехьагIа наIар тIа а вена гIоттаваьвар цо воI. БаIадалий сесага шийн хур даьдар воI ца вигийта.

— Тоъаций хьона хье акха валар? Хьай даьла а пайхмара а дукь сои са кIаьнки дита. Iайха хьай хьаштдар леладе. «Паччахьа пошто пхьагал лаьцай» яьхад вай даьша. Тхо дита. — ТIоара кхийтар БаIадалий сесага бIаргех сийгаш лелхийташ. Кулг хьекхача цIий дар цун мерех Iоухаш. Цунах дIаувра бIаргех уха хий а. Иштта меттар гIотта я ваь вугар БаIадалас ший цаI мара воаца Муни, берзо кIаза югаш санна. ХIаьта нана ара латтар, баьдеча бус, шийна тIатиллача басма йовлакха ткъам хьекхаш бIаргех уха хий дIа а доахаш. Ший деррига вахар дагаухар цунна. Дагаухар ше мел лийрхIачох а йоаккхаш БаIадалас ше йодаь бIаьстен сайре. Низах шийх цо теха кулгаш, дуачохи молачохи мотт цатохаш ше даьккха кIира, цхьа бийса сатийна ца йоаккхаш дIаяха

къонал. «Аз хьо сэаши, хьох тIехьале хийла аьннеи йоалаьяц хьо, хьо йийзачуи футтаройна йоалаяьй. Иштта бIарга кIал гола хьеккаш йоаккхаргья Iа дунен тIа Iайха мел йоаккха ха», аьнначa маьра дешаш.

КIотарга тIехьашка Муни Iо а хоаваь ше вахар БаIадал говрашта деш дола ха ээ. Юххера а вига а вига тхьайса уллачоа уллув патрон чуяххийта топ бе а елла дIаоттавир цо воI.

— Хьалхьой лак озаргда Iа! —аьлар Мунега. Ше говраш лувца вахар...

Iуйранна гIудалкхаш дIайоэка кийчбеннача болхлошта корaянзар ремана юкъе толашагIа хинна ялх говр. Корайир баьца тIа диллача тхира тIа йиса когий лар, къуй говрашта тIахайша моттиг. Говраш наькъа тIа йовллалца хоалуш яр лар. Кхы дIахо йоаккхалургйоацаш яйра...

Юххера лаьца а лаьца итт шу суд йир БаIадалийна. Из яьккха цIавенавацар из тIом болабалехьа цхьа шу хьалхагIа мара.

ТIом болабелча доккха са даьккхар цо. Шийга яйна «харцо» Iаьдала екха дала ше болабайтаб, аьнна хетар цунна фашисташа болабаь тIом.

Мунега повестка еча дукха уйла е езанзар БаIадалий. Лоаца а хьда а дар воIаца цун хинна къамаьл.

— Хьо, Эскаре вода аьнна дIатIоргва, кIаьнк, эггара хьалха хьай аьттув баьннача машиннаькъа станце Iо а ваьнна цIавоагIаргва, — аьлар цо.

Наха Эскаре болхача шоай къонгашта хьаьна кхача, хувца барзкъа доллача БаIадлас ший воIа ворхIазза ювла тепча еллар.

— Хьайна духьал ваьнначоа меттахьа мара ма тохалахь, — аьнна хьалха а даьккхар.

Даьхенна хала ди тIаэттача бирсача хана Iаьдалцар «чIир», иштта леха лаьрхIар БаIадалас...

Цхьан йоккхача станце кхаьчар Муни тIавола эшелон. Укхаза сайцар уж лоацчача юкъа. ШоллагIа ди дар уж малхбузенгахь боагIа.

— Укхаза бIайха кхача лургба вайна, жи кийчле! — аьлар уж дIабугаш хиннача лейтенанта. Кхача ба болхарашца вар Муни а. Ераш кхача безача дIакхачале тревога хилар. Хьахезар самолетий тата а царна тIеххьа ювла йолаенна зениткаш а.

...Ше эскаре дIавахача пхелагIча дийнахьа цIаккхьчар Муни.

— КIант ва! Дика вIаштIехьдаьннад хьа цIава. Бомбаш йийттаяле дикка ха яргья хьона, хьох царна фу хиннад ца ховш. Волле хIанз лоам хьал а гIой, со хьайна тIаккхачалца цига хила, — аьлар БаIадалас.

Лоам ваха Муний кIира далале ше цIаккхьчар, да хьалварга а ца хьежаш. Цецваьннача даьга цо аьлар:

— Воти, ког дIа мел баьккхача салтий, йоахаш окопаш я лоам. Цига лела вIаштIехьа дац.

Дукха ха ялале Моздоке а тIаккха МагIалбике а хьатIаэттар фашисташ.

— ХIанз-м дукха сатоха дезацар вай, — аьлар БаIадалас ший воIага. — ХIанз-м воашта мел даьр юхадекха ха а хьатIаэттай.

КОРАБИР Мунена ше моргаш. Военни форма тIа а йийха кийчвелар из герзашца. Бейхар наькъа болха цкъа цхьан хана БаIадалийна духьала къамаьл даьча Саламхана дезал. Милици я, яхаш чу а ухаш хIамаш йихьар массехк цIагIара. Юххера а чухьажа милици ера БаIадаларцига. ХIама а ца корадеш яхар милици. БаIадал корзагI валара кеп а оттаяь шийна мамогга хьайзар.

— Фу леладу оаш? Фуд аз даьр? Са воI мичахьа ва? Со-м мича кхет хIанз оаш леладейох! — аьлар милицега.

— Цlог ма хьувзаелахь, БаIадал! — аьлар милице начальника — Советий Iаьдал деха а деха хьеи хьай воIи кIалхардаргда хьова мотте, Iовдал ва хьо!..

Цу дийнахьа денз Совинформбюрос кхы кхаъ бааьвар БаIадалийна. ХIара денна хьахозар Советски Эскаро тIем тIа доахача кердача толамех дола хоамаш. Арахкайсар фашисташ МагIалбикера а, Моздокера а тIаккха Къилбаседа Кавказера а. Мукъаяьккхар Сталинград. Парх аьнна бохабир Ленинграда баь хинна го. ДуIашца деча, хIара ламаза тIехьа ше дехаш хиннaчох ше а тешанза ваьлар БаIадал юххера а. ГIел а венна шувнаш дийшар цун юхьмараш тIа. Букара вийрзар. КIайденнача бIаргцIашкъамашта кIалхара гIайгIане хьежар цун даьсса IажагIа бIаргаш. ХIара денна халахетар доахар сесагаца. ПхьегIа тIа ахацар нахага дадувгIа. Радио йолаялийтача даьна буллар сесага.

ХIанз-м Муний а лелар когашта кIалхар лаьтта доагаш санна. Бийса кIоаргьелча арадоала аьхка мо мара хьунагIа воллаше а араваладар ший тола чура. Лоацар лаьца а водар ше тIаваха а къаьстабар цох повкъостий. Дехке ваьннавар из ше ведда цIаварах, цIавенaчул тIехьагIа мел лелaдаьчох. ХIанзза мара бIаргаш хьа а лекха вахар, ше ехка Даьхе бIарга ца яйча санна, цецваьлар из ше селлара Iовдал хиларах. «Еррал дуне, еррал мохк мича могаргдар арахьара тIабенача низа гора оттабе?» йоахар цун уйлаша. Вий кхайкайора ший даьна. Цунца баха цхьаболе юртахой боабаьбар тIем тIа. Цар дезала ахча а паек а телар Iаьдало. Бисарашкара хIара денна хIана ахап аьнна каьхаташ ухар. Орденаш, медалаш енна вар царех хIаравар. Каст-каста газеташ тIа дуцар цар доахача тIема толамех. Кхоанено шийна я цхьаккха а гIозал йовцилга дика кхетадеш вар Муни. Шецийна гоамвеннавар цунна тIеххьарча хана. Цхьаккха а вацар юрта БаIадал везаши, цо хьалаьца никъ къоабалбеши. Даггар уйла йича ше а ший дас а даь дика хIама дагадагIацар цунна. Массанел а чIоагIагIа Iаткъар цунна ший са санна езаш йолча, дукхача хана денз юрта а ховш ше дог доахаш хьаенача Атабе Заретхана аьнна дешаш:

— КIантий моастагIех летача хана жуккаргаш массаза а бунашкеи кIоагашкеи лийчкъай, Муний. Сона-м меттадацар хьо иштта эсала хургва...

ДегIа юккъе гIолла шалта чакхъяьккхача аттагIа хургдар Мунена уж дешаш хозачул. Ерригa ший дега ондо лийрхIачо а уж дешаш аьлча, кхы дIахо даха дог дацар иразга. Цкъарчоа-м ший дас санна, из йодаь йоалае дагадехадар цунна. Ховра ший нанна цIаккха да ца вийзалга. Духьал латтар нанас мел мехкадаь хий. «Хьаштдац веннaчул тIехьагIа а цуйга сайна сардамаш дахийта. Айса лийхар да сона юххера а корадаьр» аьлар цо, шешийца...

МАЬРКIАЖА ханна наIарах хIама техар. БаIадал аравaьлча автоматаш кач а ядаш говра баьреш латтар наIарга. Бийсанна а тIехьа хоалуш кIай яр цар можамаш.

Салам а деша, моаршал, дахар-денар хьаттачул тIехьагIа йистхилар къоано.

— БаIадал! — аьлар цо, — БаIадал хьа воI ведда лел эскарера цIа а вена. Iаьдала боккъонца ховш да из юкъе а волаш болча байдда лелача наха даь зуламаш. ВоI Iаьдала тIавайта веза Iа.

— Шоана мо мара из сай воI мичахьа ва, цо фу леладу сона хой, тховсара сахиларга ма валва со! — аьлар БаIадалас.

— Бакълец хьо, БаIадал, дехке варгва хьо, — аьлар къоаночо. Iадика а ца ювцаш бахар уж.

Сатоссаш сомаваьлар Муни. Сахиллалца дайнача воча гIанаша кIаддаьлар дегI. Из ведача дийнахьа денз санна, хьаэккха доаллаш детталора дог. Ийкха йоагIача ахкан Iуйренга моаршал хетташ декар хьуна оалхазараш. «Ма хоза да-кх вахар а дуне а, кхоана фу хургда-хьогI сох, яхаш кхера павезачоа» аьнна дагаяьхкача уйлаех ваьккхар из кагдуш хезача гаьно. Катехар цо поднара уллув латтача автоматах.

— Дов де дага ма дохалахь! Дийна а волаш карарваргвац хьо! — аьлар арара чукхайкачо. Герзаца кийчъенна ягIар опергруппа.

Тола чура оахка а оахкаш шийна дас яьккхача къорга чу гIолла волавелар из текха а текхаш. Иттех метр дар цун цIоахал. Къорг кхоачалуччa дIаккхьчача, гIертта ниI хьал а йийлла дIа-юха хьежар из. Автомат хьалха а йолаш шорттига хьалъара а ваьнна, текха а текхаш хьу листагIа йолчахь из кхо-йиъ метр валале, «Хьалгlатта! Хьалдахийта кулгаш! — аьлар цхьаьне. Уж дешаш шийна хоззаше юха а вийрза автомат хьекхар цо гIар яьиначахь. Цlаькха а цIаькха а автомат техар цо. Саг йистхилaнзар. Текха волавелар из. Цlаькха а, «Каравола! ДIагIоргвац хьо! — аьлар оазо. Цlаькха а автомат техар Муне гIар яьиначахь. Лоаццига автомата очередь яьлар кхета латтача хьуна кхора тIара. БIехал санна хьайзза массехказзa кIалтIаваьлар Муни. БIарг кхийтар цун лоамах хьалбоалаш латтача ахкан малхах. Цунна цIаккха а кхы гургбоацача, кхычарна вахар телаш даим хьежаргболча малхах. «Ма Iовдала ваьха а ваьхар, ма Iовдала вала а велар» яха уйлаш ессар цун дег чу. Цlаьхха цхьа унзара мухь баьлар цунга, цкъарчоа хьун чу мел дийка оалхазараш телеш. Цул тIехьагIа шин пхьарс дIа-юха а бахийта аркъал ваьлар. «Кхы саго мадолла аз даьр» аьлар цо ше шийца.

Массехк минут йоаллашехь хьахезар цIувзача ворда тата. — Из БаIадал ва, — аьлар турмал хьежача кхора тIа ваьгIачо.

Цул тIехьагIа дукха ха ялале БаIадал а венна фу хьадар цу цIен. Цар цIенош даьгIача лаьтта еттача кирпишкех даь башха-дика цIенош латт хIанз. Кхы дезал ба цар чу бахараш а. Советски Iаьдало ираз доаш баь дезал. Цига гIолла дIа-юха массаза вода дагаух-кх Муне доадаь ший ираз, сий.

Фрунзе. Мелиоративни системай комплексни автоматизаце Ерригсоюзни Iилман-тохкама института Iилмахой лаьттан кIаларча хина боарамга хьежеи, скважинай балха доал деи, кхай тIа дуллача хина дозировани ен торо луш йола автоматически радиотелемеханически системаш вIаштIехьйоахаш ба. Чуйски къухьа IодоагIача хиш тIеи каналаш тIеи оттаяь автоматически водозаборни узлаш диспетчерски пунктера телача командах болх беш я.

ТIахьожама комплексни радиотелемеханически системахи хий дIа-хьа хьожадара управленехи духхьал Киргизе пайда ийца Iац, цунах пайда эц Узбекистанеи Казахстанеи. Эксплуатацех хьабоалаш бола пайда шера цхьа миллион тIехбоал.

СУРТА ТIА: ВНИИКа конструироване отдела зIамагIа бола болхлой Л. Ф. Иванови (аьрдехьарвар) Ю. И. Агафонови. Туш яхача каналера хий агахецача гидроавтомата исполнительни механизацена настройка еш ба.

А. КЛЕЙМЕНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ХАННАХЬА КИЙЧЪЕ ШКОЛАШ

ТХО ДЕШАРХОШКА ХЬЕЖАШ ДА

Бераш чухийцачe хьалхарча деношка денз дIадоладир Нестеровскерча 8 шера дешача школе кердача дешара шера кийчо елга. Цу гIулакхa вIашагIъеллар ше къаьстта дешархой звено, кулгалдеш школе къахьегам хьеха П. А. Лукьяненко а волаш.

Звено доакъашхоша хьинаре къахьегар бахьан долаш лоацача хана чакхдаьккхар школа чуйолча цIеношта топпар хьоахилга, кIир тохилга, нийшта, корашта, наIарашта басар хьокхилга. Иштта дешархоша шоаш дехачара тоа а даь басараш хьекха кийчдир школера парташ, истолаш.

— Тахан а керда дешара шу дIадоладара кийча да тхо, — йоах школа завуча Николай Иванович Помесячие, — Социалистически дехкарех белгалъяьккхача ханал хьалха чакхдаьхад школа чуйола цIеноши тоаделга, мебель кийчъелга, кхыдола ремонтни балхаш. ХIанзлехьа йистедаьннад школана а хьехархошта а Iай доагаде дахча Iалашделга, иштта йоахко яьй керда боагIача хьехархошта квартираш кийчъяра а.

●

УКХАЗА СУХАЛБЕ БЕЗА

Ерригача районе лаьрхIача во лелац кердача дешара шера кийчо яра гIулакх МагIалбике а. Укхаза кердача дешара шера кийчо яра балхаш чакхдаьния а чакхдоалаш а да дуккагIйолча городерча а юрташкарча а школашка. Деррига кийчон балхаш сихен дикен чакхдаьхад № 1 йолча Вознесенскерча, № 5 йолча Картофельнерча, № 20 йолча Новый городерча, № 19 йолча СоагIапчарча, кхыйолча школашка.

— Къаьстта хьовзам хилар кхерам болаш я тха ши школа, — йоах гороно заведующе М. Ведзижева, — № 13 йола Бековичерен, № 5 йола Кердача Редантерен. Уж школаш кердача шера кийчъе езаш яр хьалхараяр — «Малгобекнефть» НГДУ ЖКК, шоллагIъяр «Алханчуртский» совхоз.

Кхозза дефектни ведомсташ оттадича а кийчо яра болх дIа ца болабайташ укх ханага хьакхаьчаб ЖКК кулгалхой. Халла горкомен горисполкомен новкъосталца хIанз дIайоланйтай царга № 13 йолча шкъле ремонт. Керда дешара шу дIадолалу ха тIаккхачале кийчо яьйикха дош деннад ЖКК гIишлонкоша.

ХIанз а ховш дац № 5 йола Кердача редантера школа маца тоаергйолаш я. Соахка а санна школа тоаергьяц яхаш духьалбаьннаб совхоза кулгалхой.

Кердача дешара шера школа кийчъелга тIехьадала йиш йоацаш боккхача лоархIамеи бехктокхамеи гIулакх хиларах «Алханчуртский» совхоза кулгалхой дIакхетабе торо хургья аьнна хет МагIалбика горисполкома.

А. БАСИЕВ.

ДОТТАГIЛЕН САЙРЕ

Дика чакхъяьлар № 2 йолча гIишлон материалий комбината общежите хинна доттагIала сайре. Завода болхлой болча венавар республика культпросветучилища режиссер а хьехархо а, Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артист Х. К. Шанпов.

Цо дийшар гулбеннараштa советски мехка халкъий доттагIалах, училища а ший а балхах, хIаьта иштта цо йийшар Пушкина, Маяковске, Нохч-ГIалгIайчен поэтий Р. Ахматовай, Дж. Яндиева, кхычар стихаш.

Н. РЕВЯКИНА.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕНАХ ДОЛА ФИЛЬМ

Свердловски кинохроника студе болхлой Нохч-ГIалгIайченах лаьца документальни фильм доаккхаш ба. Укх деношка съемочни группа Карабулакски бурув тохара балхий управлене Первомайскач № 14 йолча буровой хилар.

Ер моттиг, ца ховш хержаяц съемщикаша. Укхаза геттара хоза Iалам, лоамаш, Iодода хий, дикагIйола бурув тохара техника хиларал совгIа дика нах а ба къахьегаш.

Толамца къахьегаш я укхаза бурувдеттарий коллектив. Укх шера бурув тохара йола бархI бетта план кхоачаш а яь сентябра чотах къахьегаш я из. Укх деношка 324 миллиметр диаметр йола хьалхара техически обсадни колонна Iочуяхийтай укхаза.

ХIаьта фильма премьера декабрь бетта хила мегаш я.

А. БАКАЛЮК.

Редактора зам. М. М. ХАМХОЕВ.

ХАЛХАРА ГОВЗАНЧА ХЕТАЯЬ...

Хетаргахьа саг корогвац РСФСР-ен Кавказа автономни республикайи халкъа артист Эсамбаев Махьмуд ца вовзаш. Цун искусства цецбоах тайп-тайпарча мехкашкара, контиенташкара нах. Дукха ха йоацаш артиста 50 шу цо искусстве болх бу 35 шу дизара хетаяь Нохч-ГIалгIай изобразительни искусства музее «Городашкеи шерашкеи гIолла» яха выставка хьайийлай.

Выставкера дар — Эсамбаев Махьмуда деррига вахар да. Атта ца хинна, бакъда сийдола, доккха вахар.

Музее шерра хьокха оттаьй искусства произведенеш профессора Б. А. Янсон-Манизера мраморах яь М. Эсамбаева бюст, Белова дилла сурт, иштта дуккха кхыдараш.

Хьажа баьхкараштa йовзаргья «Дошо» даьла», «Заклинание» яхача ритуальни халхарий костюмаш.

Выставке гулдаьд Эсамбаев Махьмуда тайп-тайпарча городашка, мехкашка тийнна совгIаташ, яьха призаш.

Эсамбаеви интернационалисти. ВIаши къоасталуш дац уж ши дош. Из гургда цун искусстваго хьежача, тайп-тайпара мотт бувцача наха дика кхетадеши тIаэцаши да цун халхараш. Царна юкъе да, индийски, таджикски, Iарбий, нохчгIалгIай, спамски, кубински, испански, африкански халхараш. Дагаръяь варгвац из гастроле хинна моттигаш... Баку, Саратов, Харьков, Севастополь, Иркутск, Нижний Тагил, Астрахань, итташ доазол дехьара мехкаш... БIарга мел ца дайна массейттаза тIагIолла йоазонаш даь совгIаташ, дипломаш, грамоташ — цар хьагойт Эсамбаева гастролий географи.

«Хьо чIоагIа дукха веза тхона», «ЧIоагIа дезаденнад тхона вай советски искусства сий айдеш дола хьа халхараш», «Хьо ва халхара поэзи лакхача бешлоама тIа даьккхар» — иштта да музее хиннача наха книжка тIа даьча йоазонех цхьадараш.

ДIаух шераш, бакъда искусствана ший вахар дIаденнача М. Эсамбаева дог массаза а къона латтаргда.

Р. ЯНДИЕВА.

ХIАЬТА А ШОЛЛАГIА...

Нийсса кIирагIа Грозне хилар «Телата бургац» клуба Ерригсоюзни яхьашка дакъа лаца бокъо яккхара йола Къулбехьен Россе къонача футболистий турнир.

Укх шоатта дийнахьа «Динамо» стадионе чакхъяьлар зональни призераш белгалбеш йола матчаш.

КхоалагIча моттигага дог доахача астрахански «Судостоителa» атта эшабир Краснодарскера къона футболисташ. Цул тIехьагIа баьццарча майдан тIа баьлар 10-ча августе Фрунзе йолалургйолча Ерригсоюзни турнира финале яхара къовсам лоаттабеш йола командаш. ТIеххьарча матче цига баха яхь лоаттайир шалински «Волна» командерча футболисташеи Орджоникидзерча «Рубина» командаси.

Юххьанца вай мехкахошта аьттув болаш доладелар вIашагIкхетар. Шаипов ЯрагIе нийсса бургаш чутохарах счет 1:0 йолаш хьалхаяьлар «Волна». Бакъда хьаьшаша дукха ха ялалехьа (Бабенко Сашас бургаш чутехар) шоай гIулакх тоадир. Матча къовсам цига сацанзар. Ловзар чакхдала дукха ха йисащар Бейбулатов Хайрудес хьаьший наIарашка бургац чутеха шалинцаш хьалхабаьхача. Финальни яхь чакхъяла массехк секунд йолаш Сачков Лешас счет нийсйир (2:2).

Итт минут йолаш совгIа еннача шин таймо а хIама хувцанзар, деррига а матча тIехьа хиннача пенальте къоастадир. Укхаза нийсагIа хилар счет 6:5 йолаш котбаьнна Къилбаседа - ХIирийчен футболисташ. ХIаьта шалинцаша шоллагIа моттиг яьккхар.

А. ОСИПОВ.

СУРТА ТIА: «Волнаи» «Рубини» футболах ловзачара.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

КОМСОМОЛЬЦА ДЕНАЛ

Из дар июль бетта хьалхарча деношка. Шаьла юрта йисте Iам чу лувчаш дар дуккха а кагий бераш. Цу ханна цига нийсвелар укх шера Шаьлара № 7 йола школа чакхъяьккха Зармаев ХIарон.

Хий дIа-хьа детташ, урагIкхувсалуш хи чу лувчаш доахкача берашка хьежаш латтар ХIарон. Цlаьхха цхьаннега цIогIа даьлар. Цкъа хи чу водаш, тIаккха хи тIа гучаволаш хи чу водаш латтар цхьа зIамига кIаьнк. ГIулакх сихха гIо эшаш дар.

Из деррига сиха кхетадир Зармаев ХIарона. Кхы уйла ца еш кIаьнк кIалхарваккха хи чу иккхар из. Кхыбараш хиннaчох кхетале хи чу водача кIаьнка тIа а кхаьча, из а тIехьа нек деш берда йисте кхаьчар ХIарон. Цул тIехьагIа кхычар новкъосталца кIаьнка (из хиннавар Шаьлара итт шу даьнна вола Якубов Супьян), са меттаоттадир.

Комсомольца Зармаева денала чIоагIа раьза хилар гулбенна нах.

М. ЭПЕНДИЕВ.
Шаьларча редакце болхло.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Са мукъне старташ». 10.00 — Коломне вIашагIкхетар» яха телевизионни очерк. 10.30 — Цвейг. «Шахматни новелла». Телевизионни спектакль. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Документальни фильмай программа. 16.25 — Къонал эфире я. Тха репортаж. 17.05 — «Виъ танкисти жIали». яха телевизионни художественни фильм. 17-гIа серн. 18.00 — Вай бехктокхаме да. 18.25 — Котало. Передача дIахьу Советски Союза шозза турпала Эскара инарала Батове. 18.55 — Босбола телевидени. СССР-а Халхарий пачахьалкхен ансамбла фильма-концерта премьера. 19.20 — Босбола телевидени «ДоттагIал чIоагIлуш дола гIа». 19.45 — Босбола телевидени. «Юлька» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Балета хьакъехьа. СССР-а халкъа артистка Плисецкая. 22.50 — Босбола телевидени. «Спортлото» тираж. 23.00 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Берашта дола мультфильм. 18.25 — КПСС XXIV-ча съездо кийчъяь машара программа кхоачашъеш Коммунистически партен Советски правительстваси дIахьу болх (гIалгIай меттала). 18.40 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсийн гIалгIайи меттала). 19.00 — Документальни фильм. 19.10 — Республика кхашка (нохчий меттала). 19.20 — Киножурнал. 19.30 — Кердача вахара тIехьа къовсам лоаттабир цар, Дьяков (гIалгIай меттала). 19.45 — Шоана бераш. 19.55 — Фильм-концерт.

РАДИО

30 июль

6.00 — Москва. 6.30 — Юртара Iуйре. (эрсий меттала). 7.00 — Москва 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Хоамаш горсете гIолла. 8.13 — Передачай программа. 8.25 — Нохч-ГIалгIай халкъа аллеша ашараши (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Цхьана къахьега, опыт, доттагIал (нохчий меттала). 16.15 — Къахьегамца сий долаш за сиг. яха очерк (нохчий меттала). 16.30 — Халхара ашараш (нохчий меттала). 16.45 — Вай город вай йовихо е эзаш я (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

ХАОТТАМ

Тахан республикеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан йоацаш, малхбузенгахьара 0—5 м/сек мух а хьекхаш, республике 23—28 градуси Грозне 25—28 градуси йIовхал а йолаш ха оттаргья.

31 июлен I августен кIезиг дукха морхаш а йолаш йоачан йоацаш, бе-беча оагIорахьа 3—7 м/сек. мух а хьекхаш, дийнахь 30—35 градуси бийсан 14—16 градуси йIовхал а йолаш ха отта а тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарей ерей, шоаттеи деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Револющe проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 6906.